גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

סודות רבים בספר הזהר מתגלים דווקא בעיסוק בתורה
תוך כדי הליכה בדרך. בפשטות, בדרך מתעצמים עם האמונה
ש"מהוי' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" — אמונה שהדרך מושגחת
על ידי ה', השולח את האדם בשליחותו המיוחדת ושומר עליו בדרך.
הדבר נכון לדרך כפשוטו, וגם לכל מי שיוצא מאהלה של תורה
לשליחותו בחיים בפרט ולעיסוקי החיים בכלל
ועליו לפעול באופן של "בכל דרכיך דעהו".

[מתוך השיעור "אשתך כגפן פּרִיה"]

וירא תשפ"ז

425 | שנה תשיעית

וירא ה'תשפ"ז

04 **נסיון נשיאת ההפכים**
נקודה מעובדת
על נשיאת הפכים באמונה ובנישואין

05 **"אשתך כגפן פֹּריה"**
פניני זהר פרשת וירא
גילוי מעלות האשה ע"י בעלה

11 **תהא שנת פקידה־זכירה**
שיעור נשים לשנה החדשה
הזיקה וההבדלים בין פקידה לזכירה

18 **רעים האהובים**
תחרות האהבה של החתן והכלה –
מבוא לספר חדש
ביאור חסידי לפירוש רבי חיים בן־עטר
על שיר השירים

23 **"ארץ אוכלת יושביה" בחיי הנישואין**
עליה בסולם האהבה בשיר השירים
מרווקות לנישואין־מחו"ל לא"י־מתהו
לתיקון

26 **הסיפור החסידי**
על זה לא חשבתי...
רבי משה מידנר

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
מכתב ניחומים, למה לקח זמן
עד שקבלנו את התורה וברית מילה

29 כַּאֲשׁוּר נִלְכָּדִים
לְהַאֲמִין בִּיהוּדִי
רָזִי יְסֹדֵר לָנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּדוֹת הַנִּפְלָאוֹת
שֶׁהוֹרִישׁ לָנוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ –
אֱמוּנָה וְאַהֲבָה

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עורך: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

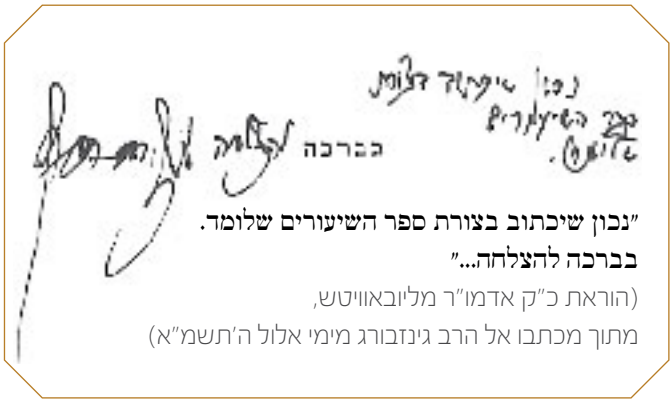

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

ארבעה שיעורים בגליון שלפניכם וכולם הולכים וסובבים סביב ענייני **זוגיות**: שיעור **פניני זהר** על הפרשה, **שיעור נשים** לשנה החדשה, **מבוא לספר חדש** על שיר השירים ורשימה על **העליה בסולם האהבה** בשיר השירים.

השיעור הראשון – **"אשתך כגפן פוריה"** – הוא שיעור ב**פניני זהר** על הפרשה שנמסר בשבע ברכות לנכדת הרב. בשיעור מתבאר מאמר בספר הזהר המגלה את **מעלותיה של שרה** אמנו, ואת תפקידו של הבעל לחשוף מעלות אלו אצל אשתו, בכדי להגיע ל**חיבור עמוק**. בתמורה מעניקה האשה לבעלה את **נשיאת ההפכים**, שהיא תכלית הנסיונות שהוא עובר בחיים.

השיעור השני – **תהא שנת פקידה־זכירה** – הוא שיעור נשים שנמסר בליל **שבת תשובה** ובו התבאר אחד מראשי התיבות לשנה החדשה [עם קשר מובהק לפרשתנו – "**וה' פקד את שרה**"], תוך הסבר על **המשמעות הנשית־אמהית** בענין, ההבדל והזיקה בין פקידה לזכירה ועוד.

השיעור השלישי – **רעים האהובים** – הוא המבוא ל**ספר החדש** על פירוש **'ראשון לציון'** [של בעל אור החיים הקדוש] **על מגילת שיר השירים** המסביר את המגילה כ**דו שיח עמוק** בין החתן והכלה ובו מוסיף הרב רובד פנימי ו**תרגום של הדברים לחיי הנישואין**. פרטים על הספר תוכלו לקרוא במודעה בעמוד 28. **ניתן להזמין את הספר** אצל אוריה במספר 058־6729270.

השיעור הרביעי – **"ארץ אוכלת יושביה" בחיי הנישואין** – הוא **רשימה טריה וקצרה**, אף היא בהשראת תשורות לחתונות, ובה השוואה של חיי הנישואין ל**כניסה לארץ ישראל**, ומתוארת עליה של ארבעה שלבים בסולם **האהבה בין החתן והכלה**.

שמו לב – התוועדות **כ"ח מרחשון** בכפר חב"ד קרבה ובאה. שריינו את התאריך. **פרטים מלאים בגב הגליון**.

שבת שלום ומבורך
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **חיי־שרה** הבעל"ט:
נ"ך יומי – שמואל א' פרקים ג־ט; **משנה – חולין** פרק יא.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור בעמי הבא

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

נסיון נשיאת ההפכים

בפרשת העקדה מגיעים לשיאם עשרת הנסיונות של אברהם אבינו. מוסבר בחסידות שנסיון אמתי הוא נסיון באמונה. מאמץ גדול לעשות את רצון ה' עדיין אינו נסיון — הנסיון הוא בתחושה שהדבר לא מובן בשכל ולא מתיישב עם מערכת האמונות שלנו. כך, עבור אברהם הנסיון הגדול בעקדה לא היה לכבוש את אהבתו לבנו יחידו, אלא חווית הסתירה מיניה וביה בדברי הקב"ה — התחושה שהציווי "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק... והעלהו שם לעלה" מבטל את הבטחת "כי ביצחק יקרא לך זרע". התחושה שהקב"ה אומר דבר אחד ואחר כך את היפוכו מופיעה כבר בנסיון הראשון — הירידה למצרים בעקבות הרעב בארץ, שתכליתה "לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה".

בסופו של דבר, תכלית הנסיון היא לרומם ולהעלות על נס — הנסיון באמונה נועד להעלות את האמונה למדרגה גבוהה ואמתית יותר. שרש האמונה בנפש גבוה בהרבה מהשכל, בקומה הגבוהה ביותר של העל־מודע. בלשון הקבלה, שרש האמונה בראש העליון של הכתר, שנקרא "רישא דלא ידע ולא אתידע" (הראש שאינו יודע את עצמו ולא נודע לזולתו). בעוד השכל בנוי על הגיון ועקביות, האמונה האמתית היא שהקב"ה הוא "נושא הפכים" (ורמז: ראשי וסופי תיבות "**נושא הפכים**" הם **אמונה**, והאותיות שבאמצע הן **שפכי** — ביטוי ה**אמונה** הוא בתפלה, "**שפכי** כמים לבך נכח פני ה'"). העמידה בנסיון, הדורשת התמודדות עם הסתירה־לכאורה, מביאה את האדם לאמונה תמימה בה' יתברך כ"נושא הפכים" ולכריתת ברית שלמה עמו.

נשיאת ההפכים הזו מופיעה, מזוית שונה, בנסיון נוסף בפרשתנו — גירוש ישמעאל והגר: כאשר שרה אומרת לאברהם לקחת את הגר כדי ללדת ממנה בן הוא שומע "לקול רוח הקדש שבה" ועושה זאת בפשטות, אך כשהיא דורשת ממנו את הפעולה ההפוכה, "גרש האמה הזאת ואת בנה", הוא כבר נזקק להוראה ברורה מה' לציית לה — "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה" (כי רוח הקדש שלה גדולה משלך). בעצם, ההוראה הברורה הזו מה', שיש לציית לאשתו גם כשרוח הקדש שבה אומרת להפך — והשכל והלב מתמרדים — מכינה את אברהם לעמידה בנסיון העקדה, עם הסתירה־לכאורה בדברי ה'.

מכאן נלמד שאת אמנות נשיאת ההפכים לומדים יותר מכל בחיי הנישואין. מעבר לכך שכל אחד מבני הזוג צריך 'להסתדר' עם זולתו, ההפוך ממנו בדברים רבים, במפגש של האיש עם האשה הוא נדרש לנשיאת הפכים. שרשה של האשה הוא במדרגת האמונה, שנקראת בזהר גם "צניעותא" — האשה יכולה לומר דבר והיפוכו, בזמנים שונים (וישוב הסתירה נותר צנוע, בבחינת "כבוד אלהים הסתר דבר") — ועל האיש לעמוד בנסיון הזה, וכך ללמוד כיצד להאמין בה' נושא ההפכים.

פניני זהר

פרשת וירא

"אשתך כגפן פוריה"

קיצור מהלך השיעור

בפרשת וירא מגיע **הקשר של אברהם ושרה** לשיא, בלידה הנסית של יצחק. אחד ממאמרי הזהר העוסק בכך מגלה את **מעלותיה של שרה**, את מה ש**אברהם צריך לתת** לה כדי לגלות את המעלות ואת מה שהוא **מקבל ממנה**. **פרק א** מתבונן בסיפור המסגרת של המאמר, גילוי התורה כשרבי יהודה ורבי יוסי הלכו בדרך, ולומד מכך כיצד **על האיש לעודד את האשה לגלות את כל הצפון בה**, ודווקא מתוך כך הם יגיעו לחבור עמוק. **פרק ב** עוסק בתוכן המאמר עצמו, המלמד כיצד **צניעות האשה** מזכה אותה ב**בנים כשתילי זיתים**. חיבור המאמר הזה לשרה חושף כיצד היא המעניקה לאברהם את **נשיאת ההפכים** שהיא תכלית כל הנסיונות שלו. מדור פניני זהר מיוחד, עם דגשים על **לימודי הזוגיות** מאברהם ושרה, מתוך שמחת חתן וכלה בבית הרב.

א. "והוכן בחסד כסא"

גילוי הסודות בדרך

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווּ אָזְלֵי בְּאָרְחָא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי פְּתַח פּוּמָךְ וְלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא דְּהָא שְׁכִינְתָּא אִשְׁתַּכְחַת גַּבָּךְ, דְּכָל זְמַן דִּבְמֵלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא לָעֲאן שְׁכִינְתָּא אַתְיָא וּמִתְחַבְּרָא, וְכָל שֶׁכֵּן בְּאוֹרְחָא דְּשְׁכִינְתָּא קָדְמָא וְאַתְיָא וְאָזְלָא קַמַּיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא דְּזָכָאן בְּמֵהֵימְנוּתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.[א]

נערך ע"י איתיאל גלעדי. שבע ברכות אהרן־עזרא ומושקא שי' אלפרוביץ. מוצאי י"ד מרחשון פ"ז – כפ"ח.

א זהר ח"א קטו, ב־קטז, א. תרגום: **רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, פְּתַח פִּיךָ וְדַבֵּר**

סודות רבים בספר הזהר מתגלים דווקא בהליכה בדרך, וכאן גם מוסבר בפירוש שיש מעלה יתרה בעיסוק בתורה בדרך, משום שהשכינה מקדימה ובאה והולכת לפני מי שזוכה באמונת ה'. בפשטות, בעת ההליכה בדרך האמונה היא בעיקר ש"מהוי' מצעדי גבר כוננו

בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵרֵי הַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת אֶצְלוֹ, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁבְּדִבְרֵי תוֹרָה מְדַבְּרִים, בָּאָה הַשְּׁכִינָה וּמִתְחַבֶּרֶת, וְכָל שֶׁכֵּן בַּדֶּרֶךְ, שֶׁשְּׁכִינָה מַקְדִּימָה וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁזּוֹכִים בָּאֱמונַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בהבא לקמן (פ"א) ראה לקוטי לוי יצחק על אתר ותפארת לוי יצחק אות ל.

ודרכו יחפץ"[ב] — אמונה שהדרך מושגחת על ידי ה', השולח את האדם בשליחותו המיוחדת ושומר עליו בדרך. הדבר נכון לדרך כפשוטו, וגם לכל מי שיוצא מאהלה של תורה לשליחותו בחיים בפרט ולעיסוקי החיים בכלל (ועליו לפעול באופן של "בכל דרכיך דעהו"[ג], כדלקמן). הרבי מוסיף שיש כאן דמיון גם לכך שככל שעם ישראל מגיע למקומות רחוקים ונמוכים יותר יש גילוי של רזי תורה עמוקים יותר, כי "כדי להאיר את החושך הגס צריך להיות אור גדול יותר"[ד].

"והוכן בחסד כסא" – הכנת הכסא־המלכות, להיות כסא לגילוי השכינה, היא על ידי החסד, המעודד כאן את המלכות לפתוח את פיה בדברי תורה

החסד מעורר את המלכות

רוב ההסברים בלקוטי לוי יצחק על הזהר מבוססים על הקבלת עשרת החכמים המנויים באדרא רבא כנגד עשר הספירות[ה], וכך גם כאן: רבי יהודה ורבי יוסי, ההולכים כאן יחד בדרך, מכוונים כנגד החסד (רבי יהודה[ו]) והמלכות (רבי יוסי). לכן, לרבי יוסי נאמר ש"שכינתא אשתכחת גבך" — השכינה היא מדת המלכות — וגם הדרוש שלו עוסק במעלת האשה (כדלקמן). אמנם, מכיון שרבי יהודה גדול ממנו — החסד הוא למעלה מהמלכות — לא שייך שהוא יפתח את פיו לפניו בלי רשותו, ורבי יהודה צריך לומר לו בפירוש "פתח פומך ולעי באורייתא".

השייכות של רבי יוסי למלכות רמוזה גם בכך ששמו, **יוסי**, בגימטריא **אלהים** (שם השייך גם למלכות[ז]) — בגימטריא **הטבע**, על שם התלבשות־הסתתרות המלכות בטבע העולם — שעולה גם **הכסא** (כינוי נוסף למלכות[ח], כסא הכבוד הוא כס המלכות). על כך מביא רבי לוי יצחק את הפסוק "והוכן בחסד כסא"[ט] — הכנת הכסא־המלכות, להיות כסא לגילוי השכינה, היא על ידי החסד, המעודד כאן את המלכות לפתוח את פיה בדברי תורה[י].

גילוי והתחברות

אצל רבי יוסי מצד עצמו נמצאת השכינה, אך היא "רק 'אשתכחת' בהעלם", ונדרשת פתיחת הפה בדברי תורה כדי שהיא תתגלה ואז תוכל להתחבר לבעלה — "'אתיא' בגילוי 'ומתחברא' לתורה דתפארת". כלומר, כדי שהשכינה תתחבר לבעלה עליה לגלות את הפוטנציאל הטמון בה (ועד לכך ש"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"[יא], שהוא 'הגוף העליון', כנסת ישראל בה כלולות כל הנשמות[יב]). החיבור בא מלמטה למעלה, בסוד "בכל דרכיך **דעהו**" (במיוחד "באורחא", כנ"ל) — "**דע**"־חבר את המלכות, **ה** תתאה, לז"א (תפארת־תורה), **ו** — ואזי זוכים למעלת "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"[יג] (עד ללידת מלכא משיחא, כנודע[יד]).

אכן, גילוי הפוטנציאל של האשה והכח שלה להתחבר לבעלה, באתערותא דלתתא

ב תהלים לז, כג.
ג משלי ג, ו.
ד קונטרס עץ החיים עמ' 84 (וראה גם שם עמוד 42).
ה נצוצי אורות בריש האד"ר ועוד.
ו הרבי בביאוריו כאן שואל על כך שבדרך כלל השם יהודה שייך למלכות (ובפשט הוא שייך להוד, בסוד "איהי בהוד") ואילו בהקבלת חכמי הזהר שייך רבי יהודה לחסד, ומסביר זאת על דרך ההתכללות – שרבי יהודה הוא החסד שבמלכות (כח הגילוי שבה) ורבי יוסי המלכות שבמלכות (שמצד עצמה נעלמת), כפי שמתאים להמשך הביאור בפנים (או שרבי יהודה הוא בחינת המלכות באצילות ורבי יוסי כפי שהיא יורדת לבי"ע), וד"ל.
ז ספר הליקוטים ויקהל פל"ז. ובכ"מ.
ח קהלת יעקב ערך 'כסא'.
ט ישעיה טז, ה.
י "**והוכן**" בגימטריא **פז**, השייך במיוחד לשנה זו, ועולה **חסד־הוד**, שתי בחינות של רבי יהודה (ראה לעיל הערה ו).
יא יבמות סב, א; ע"ז ה, א; נדה יג, ב.
יב ראה גם שם בתוספות ע"ז ה, א ד"ה "אין בן דוד בא".
יג ברכות ס, א; נדה לא, א.
יד ראה אוה"ח הקדוש ולקו"ת ריש פרשת תזריע; **בעתה אחישנה** עמ' רפב־רפג.

דווקא, תלוי בנתינת כח והתעוררות מבעלה (התעוררות בבחינת מקיף, השפעה חיצונית, שנותנת לכלה כח להתעורר בעצמה, כהקדמה להשפעה פנימית בעקבות ההתעוררות שלה, כמבואר בדרוש שחוזרים בחתונה[טו]). על האיש לומר לאשתו — בחסד ובאהבה — 'פתחי את פיך ואמרי דברי תורה', כך תגלי את המאור שבך ונוכל להתחבר בזכותך (מלמטה למעלה).

על האיש לומר לאשתו – בחסד ובאהבה – 'פתחי את פיך ואמרי דברי תורה', כך תגלי את המאור שבך ונוכל להתחבר בזכותך

הרבי לומד מדברי הזהר כאן הוראה בעבודת כל אדם לקונו, "שגם בנוגע לאמירת דברי תורה, ואפילו על ידי זה ששכינה עמו, צ"ל ההקדמה דבחינת החסד דוקא" — גם נקודה זו בולטת במיוחד אצל האשה, שדווקא בה נאמר "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה"[טז] (כפי שהאיש שר לאשתו בכל ליל שבת, ב"אשת חיל").

ב. סוד הצניעות

צניעות ופוריות

רבי יוסי קבל את דברי רבי יהודה ופתח פיו (כלשון השגורה בזהר "פתח רבי..."), שיש בה משמעות גם של פתיחה חדשה, גילוי אור חדש[יז]):

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר. אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה, כָּל זְמַנָּא דְּאִתְתָּא בְּיַרְכְּתֵי בֵיתָא וְלָא נָפְקָא לְבַר, הֵיא צְנוּעָה וְאִתְחֲזֵי לְאוֹלָדָא בְּנִין דְּכָשְׁרָן. כְּגֶפֶן, מַה גֶּפֶן לָא אִתְנַטְּעָא אֶלָּא בְּזִינָּה וְלָא בְּזִינָא אָחֳרָא. כָּךְ אִתְּתָא דְּכָשְׁרָא לָא תֵּיעֲבַד נְטִיעָן בְּבַר נָשׁ אָחֳרָא. מַה גֶּפֶן לָא אִית בֵּיהּ רְכִיבָה מֵאִילָנָא אָחֳרָא, אוֹף הָכִי אִתְּתָא דְּכָשְׁרָא הָכִי נָמֵי. חֲמֵי מָה אַגְּרָה,

בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים. מַה זֵּיתִים לָא נָפְקֵי מַרְפַּיְיהוּ כָּל יוֹמֵי שַׁתָּא וְכֻלְּהוּ קְשׁוּרִין (נ"א בסִירֵי) תָּדִיר, אוֹף הָכִי בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ.[יח]

רבי יוסי מסביר שפוריות האשה, "אשתך כגפן פֹּריה", תלויה בצניעותה, ישיבתה "בירכתי ביתך"[יט]. בגפן מטבעה לא תתכן שום תערובת והרכבה עם אילן אחר, וכך באשה שהיא "כגפן" יש צניעות טבעית ועצמית (טבע יהודי, שאינו תלויה ב'עבודה') של נאמנות מוחלטת לבעלה[כ]. בזכות צניעותה זוכה האשה לבנים "כשתילי זיתים" (ועד ל"וראה בנים לבניך שלום על ישראל", כפי שמסיים הפרק[כא]). הזית הוא "זית רענן"[כב] — עליו לא נושרים כל השנה, והם נשארים תמיד טריים ("בסירי", לחים כבוסר) — ובכל בן המתדמה לזית מתקיים "ועלהו לא יבול"[כג], "שאפילו שיחת חולין של תלמידי

טו ד"ה "לכה דודי" תשי"ד.

טז משלי לא, כו.

יז ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 117.

יח תרגום: **פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה** — כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה בְּיַרְכְּתֵי הַבַּיִת וְלֹא יוֹצֵאת הַחוּצָה, הִיא צְנוּעָה וּרְאוּיָה לְהוֹלִיד בָּנִים כְּשֵׁרִים. **כְּגֶפֶן** — מַה **גֶּפֶן** לֹא נִנְטַעַת אֶלָּא בְּמִינָהּ וְלֹא בְּמִין אַחֵר, כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה לֹא תַּעֲשֶׂה נְטִיעוֹת עִם אִישׁ אַחֵר; מַה **גֶּפֶן** אֵין בָּהּ הֶרְכָּבָה מֵעֵין אַחֵר, אַף כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה גַּם כָּךְ. רְאֵה מַה שְׁכָרָהּ: **בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים.** מַה זֵּיתִים אֵין עֲלֵיהֶם נוֹפְלִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְכֻלָּם קְשׁוּרִים (נ"א: לְחִים) תָּמִיד, אַף כָּךְ **בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ.**

יט במלה **גפן** שתי האותיות הראשונות הן ר"ת "**ג**פן פריה" (כמו בהרבה צמדי מלים שהשניה יוצאת מהאות השניה של הראשונה) וה"**ן** הפשוטה רומזת ל"ירכתי ביתך", וד"ל.

כ אופנים שונים נאמרו בהבדל בין "מה גפן לא אנטעא אלא בזינה ולא בזינה אחרא, כך אתתא דכשרא לא תעבד נטיען בבר נש אחרא" ל"מה גפן לא אית ביה רכיבה מאילנא אחרא, אוף הכי אתתא דכשרא הכי נמי", וראה באור החמה שיש כאן זהירות גם במחשבה (כשהגפן לא נטועה בין מינים אחרים, ולא מקבלת מהם לחלוחית) וגם במעשה (כשהיא לא מורכבת בפועל באילן אחר), ודוק.

כא הסיום "שלום על ישראל" זהה לסיום פרק קכה – הפרק של הרבי מליובאוויטש השנה.

כב ירמיה יא, טז. "**זית רענן**" הוא אחד מסימני שנת **תשפ"ז** (ראה "רמזי תשפ"ז" – נדפס בגליון ר"ה תשפ"ז).

כג תהלים א, ג.

"צניעותא" היינו הכינוי למדרגה הגבוהה ביותר, רישא דלא ידע ולא אתידע, משם יכולים לבוא נסים כאלו, שלגמרי מחוץ לגדר הטבע

חכמים צריכה לימוד"[כד] (בלימוד תורה טבעי, כפי שהאשה צנועה בטבעה), ויש בהם לחלוחית ורעננות תמידית[כה] ('פרישקייט', כפי שהגדיר הבעל שם טוב את תפקיד החסידות[כו]).

צניעותה של שרה

לפי הקשר הדברים מסבירים מפרשי הזהר[כז] כי הדרשה על צניעות האשה ("אשתך כגפן פֹּרִיה בירכתי ביתך") מובאת כאן כדי לומר שזכות הצניעות היא שעמדה לשרה אמנו[כח] ("שרה אשתך"[כט]) בנס של "הבת תשעים תלד"[ל], "אחרי בלתי היתה לי עדנה"[לא], ואף שהיתה "עקרה אין לה ולד"[לב], ש"אפילו בית ולד אין לה"[לג], זכתה ל"והוי' פקד את שרה כאשר אמר ויעש לשרה כאשר דבר. ותהר ותלד לאברהם בן לזקניו וגו'"[לד]. בלשון הזהר (בספרא דצניעותא), "צניעותא" היינו הכינוי למדרגה הגבוהה ביותר, רישא דלא ידע ולא אתידע, משם יכולים לבוא נסים כאלו, שלגמרי מחוץ לגדר הטבע. שרש המלכות־הכלה בכתר הוא דווקא ברדל"א[לה], ולכן אצלה מופיעה הצניעות הטבעית והיא המקור לכל הטובות שבעולם (בסוד "הכל היה מן העפר"[לו], כפי שמודגש בסיום המאמר שחוזר החתן לפני כיסוי פני הכלה).

צניעות שרה מוזכרת בתחלת פרשת לך לך, כשאברהם אומר לשרה "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את"[לז], "עד עכשיו לא הכיר בה, מתוך צניעות שבשניהם" (צניעות שרה שלא להראות את עצמה וצניעות אברהם שלא להסתכל בה, בסוד "דלא ידע [בעצמו] ולא אתידע [לזולתו]" של סוד רדל"א, סוד הצניעותא, כנ"ל). תיאור הצניעות הטבעית והעצמית של הגפן מסביר גם מדוע אברהם לא חשש ששרה תלקח לבית פרעה (ובהמשך לבית אבימלך) — הוא ידע שמצד העצם היא לא מקבלת השפעה ממישהו אחר, וממילא לא יאונה לה כל רע, היא תשתלט על כל הקליפות, והכל יצא על הצד הטוב ביותר[לח].

גם כאשר באים המלאכים לבשר לאברהם שיזכה ללידת יצחק הם רומזים לצניעותה של שרה, כאשר הם שואלים אותו "איה שרה אשתך"

כד ע"ז יט, ב; סוכה כא, ב.

כה ובהמשך להערה כ, אפשר לפרש ששמירת העלים מחוברים לגוף העץ תמיד היא שכר הנאמנות במעשה, שאין הרכבה של ענף הגפן בעץ אחר, והלחלוחית התמידית היא שכר הזהירות אפילו מקבלה 'דרך האויר' של לחלוחית מאילנות אחרים, ודוק.

כו ראה גנזי נסתרות חלק אור ישראל אגרת נה; רשימות דברים (חיטריק, תשמ"ט) ח"ד עמ' סא מכתב נ.

כז ראה מתוק מדבש על אתר.

כח **שרה־צניעות** עולה 1131, 13 (**אהבה־אחד**) פעמים 87 (**פז**, "**והוכן**" הנ"ל, "**אני הוי**'", **לבנה**, **בלימה**, **חן** וחצי).

כט מתוך עשר פעמים "אשתך" בתורה רוב הפעמים (שש) נאמרו בשרה (בראשית ט, ט־י; יז, טו־יט; יח, יח־יט) – רמז מובהק לכך שהיא ה"אשתך כגפן פֹּרִיה". ה"אשתך" הראשונה בתורה היא חוה, עליה נאמר "כי שמעת לקול אשתך" (בראשית ג, יז) בהסתתה לחטא, ושרה מתקנת־ממתיקה זאת כאשר ה' אומר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שמע בקלה" (שם כא, יב), עוד פעם אחת נאמר באשת לוט (שם יט, טו) – **לוט** בגימטריא **אדם**, ואשתו היא סוד חוה ראשונה – ופעמיים ברבקה (שם כו, ט־י). והמבנה הפנימי: סתם חוה בדעת (בסוד "והאדם ידע את חוה אשתו") ובה יש "דעת טוב ורע" (שם ב, ט. ובכ"מ), חוה ואשת לוט (שהביטה אחור, דעת הוא מח אחורי), ו"פ שרה כנגד תיקון **ו** קצוות וב"פ רבקה כנגד חו"ב, וד"ל. בשאר הנ"ך, לעומת "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך" יש רק עוד אחת, "זה לעמת זה", "אשתך בעיר תזנה" (עמוס ז, יז).

ל בראשית יז, יז.

לא בראשית יח, יב.

לב שם יא, ל.

לג יבמות סד, ב.

לד בראשית כא, א־ב.

לה ראה ע"ח שי"ג פ"ב; סוד ישרים למוהרי"ח ח"ג שאלה י; לקו"ת חקת נח, ב; סה"מ עטר"ת עמ' סג ואילך.

לו קהלת ג, כ. ועל דרך זה אמרו חז"ל "הכל מן האשה" (בראשית רבה יז, יב) – המלכות, שהיא יסוד העפר ("הכל" רומז ליסוד, היינו סוד **דע ה'ו** הנ"ל בפנים). **העפר־האשה** עולים 666, **לו** במשולש, **חי** פעמים **הבל**, "**יתרון** [האור מן החשך]" (קהלת ב, יג), וכו'.

לז בראשית יב, יא (ורש"י עה"פ). **שרה אשה יפת מראה** עולה 1547, 13 (**אהבה־אחד**) פעמים 119 (ז"פ **טוב** דמעשה בראשית), העולה "**אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה**" (תהלים פד, ה; רמז לאשה היושבת בירכתי הבית), שם **הוי**' עם **זך** מילויו, כנודע.

לח וראה באריכות הנסמן והמבואר בלקו"ש ח"כ לך לך א.

וגורמים לו לענות "הנה באהל"[לט] — "יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה"[מ] (וההמשך שם, "אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה", הוא סגולה מובהקת ל"אשתך כגפן פֹּרִיה"[מא]). "איה" רומז ששרשה של שרה מסוד "איה מקום כבודו"[מב], סוד רדל"א[מג] (הצניעותא, כנ"ל), מקור כל הברכות (של אברהם, לו נאמר "והיה ברכה"[מד]).

הנסיונות – להגיע לנשיאת הפכים

לראש העליון שבכתר, רדל"א, שהוא סוד הצניעותא[מה] — מעבר להיות שרש המלכות ומקור כל הברכות (עד לברכות שלגמרי מחוץ לגדר הטבע) — שייכת נשיאת ההפכים[מו].

> העמידה בנסיון היא ההגעה לנשיאת ההפכים, כשנדמה שהקב"ה אומר דבר והיפוכו

בנסיון העקדה, פסגת הנסיונות של אברהם, אומר אברהם לקב"ה "אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי 'כי ביצחק יקרא לך זרע', וחזרת ואמרת 'קח נא את בנך', עכשיו אתה אומר לי 'אל תשלח ידך את הנער'"[מז] — העמידה בנסיון היא ההגעה לנשיאת ההפכים, כשנדמה שהקב"ה אומר דבר והיפוכו. בעצם, נקודה זו מתחילה כבר מהנסיון הראשון המפורש בתורה — הירידה למצרים אחרי העליה לארץ — כאשר התכלית היא "לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה"[מח], שוב כמעין דבר והיפוכו.

גם לכך זוכה אברהם מכח שרה, אשתו הצנועה: חז"ל מדגישים ששרה היתה גבוהה מאברהם בנביאות. במושגים הפנימיים, נבואת אברהם היא מרישא דאין (ז"ת דעתיק) ונבואת שרה מרדל"א (ג"ר דעתיק). ואכן, פעמיים כתוב שהוא שומע בקול רוח הקדש שבה. בפעם הראשונה, כאשר היא אומרת לו לשאת את שפחתה הגר, נאמר "וישמע אברם לקול שרי"[מט], ומסבירים "לקול רוח הקדש שבה"[נ]. בפעם השניה, כאשר שרה אומרת לאברהם לגרש את הגר עם בנה ישמעאל, ה' אומר לו "כל אשר תאמר אליך שמע בקֹלה"[נא], ומפרשים "בקול רוח הקדש שבה, למדנו שהיה אברהם

לט בראשית יח, ט. "**שרה אשתך**" עולה 1226, ב"פ (ממוצע) **תריג** ("**צחק עשה לי** [אלהים]"). "**איה שרה אשתך**" עולה ו"פ (ששת צירופי) **אור**, סוד "יהי אור" (בראשית א, ג), "אברהם התחיל להאיר" (שמות רבה טו, כו) בזכות שרה אשתו, בהיותה עצם ה"אור כי טוב" שלו, ובלעדיה הוא חושך, "לא טוב [הפך האור כי טוב] היות האדם לבדו", ולכן "אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב, יח; "**עזר כנגדו**" ועוד **אור** עולה **שני־אור**!). אם כותבים את עשר האותיות הללו בצורת משולש:

א
י ה
ש ר ה
א ש ת ך

הפנות (**אאך**) והנקודה האמצעית (**ר**) עולות 222, ו"פ (ששת צירופי) **הבל** והשאר עולה 1020, **השגחה פרטית** וכו' (סוד שם הלידה, **אהיה**, בחישוב ה־**א** כ־1000).

"**איה שרה אשתך**... **הנה באהל**" ועוד **אברהם־שרה** עולה 2093, 7 פעמים 13 פעמים 23.

מ רש"י עה"פ עפ"י ב"מ פז, א.

מא וראה גם ברכות נא, ב.

מב קדושת "כתר".

מג דרך מצותיך הוספה למצות טומאת צרעת קפג, ב; זהר חי על בראשית כד, א.

מד בראשית יב, ב. "**והיה ברכה**" עולה 253, מנין אברי האשה, שרה, כדעת רבי עקיבא (בכורות מה, א), בעוד **אברהם** עולה **רמח**, מנין אברי האיש, כנודע.

מה ביאור הגר"א לספד"צ בכ"מ. ראה **שכינה ביניהם** פ"ח; **יין משמח** ח"ה שער ה בתורה "שערי טבילה".

מו וראה גם שכינה ביניהם עמ' לז ו־מד. ובכ"מ.

מז רש"י לבראשית כב, יב (עפ"י מדרשי חז"ל, בשינוי). וראה לקו"ש חל"ה וירא ג שאברהם לא הרהר אחר דברי ה', אלא חשב שהוא לא היה ראוי לקיים את הציווי – עיי"ש היטב.

מח רש"י לבראשית יב, י.

מט בראשית טז, ב.

נ בראשית רבה מה, ב (הובא ברש"י עה"פ).

נא בראשית כא, יב.

טפל לשרה בנביאות"[נב]. אברהם ידע שהוא טפל לשרה בנביאות, ולכן בפעם הראשונה שמע בקול רוח הקדש שלה בלא פקפוק, אבל בפעם השניה הוא נזקק להוראה מיוחדת מה' משום שהיה נדמה לו שיש כאן סתירה — שרה, שבעצמה יזמה את נישואיו להגר ואת לידת ישמעאל, אומרת לו כעת לגרש את הגר ואת ישמעאל — והוא נדרש לעמוד בנסיון של נשיאת הפכים. שרשה של שרה הוא ברדל"א — וכמותה כל אשה בישראל, מבנותיה אחריה — ולכן היא אומרת דבר והיפוכו (והנסיון להבין בשכל את תעלומות לבה של האשה, מה ש"לבא לפומא לא גליא"[נג], יכול להיות הפך צניעותה הטבעית[נד], סוד הצניעותא הנ"ל[נה]). ה' אומר לאברהם — ולבניו אחריו — "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקֹלה", ובכך מכשיר אותו לגילוי נשיאת ההפכים אצל ה' עצמו.

"אשתך כגפן פֹּריה"

הפסוק "אשתך כגפן פֹּריה וגו'" — אותו דורש רבי יוסי, המלכות־האשה, על ידי נתינת הרשות והעידוד מרבי יהודה, החסד־האיש, כנ"ל — מבטא גם הוא את הקישור בין האיש (החסד, "זכר חסדו"[נו], בו כלולות כל המדות, בהיותו "יומא דאזיל עם כולהו יומין"[נז]) והאשה (המלכות), כאשר כל המדות והמלכות נכללו בפסוק: "אשתך" היא המלכות; "**גפן**" רומזת כאן ל־**ג פנים**, שלשת האבות, אברהם־יצחק־יעקב שכנגד חסד־גבורה־תפארת (כמפורש בזהר[נח]); "בניך" הם נצח והוד[נט]; "כשתילי זיתים" רומז להתקשרות ליסוד, הזית בשבעת המינים[ס]:

חסד־גבורה־תפארת
"כגפן פריה"

נצח־הוד
"בניך"

יסוד
"זיתים"

מלכות
"אשתך"

וכמה רמזים לשרה בפסוק: יש בפסוק 10 (**שרה** במספר קטן) מלים ו־46 (**שרה** במספר סדורי) אותיות. כל הפסוק — "**אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים סביב לשלחנך**" — עולה 4064, 32 פעמים 127 (127 הוא המספר הראשוני ה־32!)[סא], **לב** פעמים "שני חיי שרה" (המתחלקים ל"מאה שנה" בכתר, "עשרים שנה" בחכמה ובינה ו"שבע שנים" במדות, כנודע[סב])[סג].

נב רש"י עה"פ (משמות רבה א, א; תנחומא שמות א).

נג מדרש תהלים פ"ט; ז"ח (מרגליות) מדרש הנעלם ח, א. וראה תקו"ד תקון כא (נ, ב).

נד ראה שכינה ביניהם פ"ד הערה ג.

נה וראה בלקו"ש הנ"ל הערה מז שמקשר התבוננות בנשיאת ההפכים של ה' למאמר רבי אבא ש"כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם" היינו "המסתכל בקשת" (חגיגה טז, א), משום שהסתכלות בקשת היא עיון בנשיאת ההפכים של ה', שבתחלה הביא מבול "כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" (בראשית ו, ה) ואחר כך כרת ברית שלא יביא מבול "כי יצר לב האדם רע מנעריו" (שם ח, כא), דבר שראוי להצניעו ולכסותו (מעין הסתכלות במעשה מרכבה שלמעלה מהשכל), ודוק.

נו תהלים צח, ג.

נז ראה זהר ח"ג קג, א־ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

נח זהר ח"ג קעט, ב; שער הגלגולים סוף הקדמה לא. ובכ"מ.

נט וראה שכינה ביניהם בהקדמה הערה ו.

ס ראה ספר הליקוטים ולקו"ת עקב פ"ח; הזמן הפנימי מאמר "זמרת הארץ". ובכ"מ.

סא פקידת שרה מתחילה "והוי" ("והוי' פקד את שרה", וראה באריכות בשיעור ליל שבת תשובה הנדפס בגליון) – "**והוי**" עולה 32 ובמספר קדמי עולה 127!

סב ראה זהר ח"א קכג, א. ובכ"מ.

סג רק "**כגפן**" עולה 153, משולש **טוב**, חצי **אשה** (שעולה יהלום **טוב**, "מצא אשה מצא **טוב**", כנודע). "**כגפן פריה**" עולה 448, **חש־מל־מל**, ח"פ (ממוצע כל אות) **יום**. ובהכאה פרטית – **כ** פעמים **פ**, **ג** פעמים **ר**, **פ** פעמים **י**, **ן** פעמים **ה** – עולה 3250, 26 (**הוי**') פעמים 125 (5 בחזקת 3, **חוה** ברבוע פרטי).

שיעור

שיעור לנשים לקראת השנה החדשה

תהא שנת פקידה־זכירה

קיצור מהלך השיעור

בשבת תשובה מתכנסים רבים מהתלמידים בכפר חב"ד, להתכונן יחד לשנה החדשה. השנה עסקו שיעורי השבת – לאנשים, נשים וטף – במשמעויות שונות של **פז** בשנת תשפ"ז. בשיעור הנשים, לפני קבלת שבת, דובר על **פקידה וזכירה**, עם דגש על **המשמעות הנשית־האמהית** שבענין. **פרק א** מפרט הסברים שונים, בפשט ובפנימיות, **להבדל ולזיקה בין פקידה וזכירה**. **פרק ב** עוסק ב**שלש הנשים** שנפקדו בראש השנה, בהן מופיעים ביטויי פקידה וזכירה. השיעור מפורסם לכבוד שבת וירא, בה אנו קוראים בתורה **"והוי' פקד את שרה"**.

א. פקידה וזכירה

תהא שנת פקידה זכירה

שבת שלום. אנחנו בשבת תשובה — בשבת עושים תשובה שבתית, תשובה מתוך שמחה, "'ובימי שמחתכם'[א] אלו השבתות"[ב]. בכלל, זו שנה שבתית, כפי שהרבי הדגיש כאשר ראש השנה חל בשבת[ג].

תשפ"ז היא **ת**הא **ש**נת **פז**. אחד הרמזים של פז, מכלול של מושגים, ששייך במיוחד לנשים הוא **פ**קידה־**ז**כירה. בשנה הקודמת, תשפ"ו, הסברנו[ד] שזו שנת פריה ורביה, והשנה ממשיך בפקידה וזכירה ששייכת ללידה. פקידה זכירה הם שני מושגים שחוזרים בהרבה מקומות. בדרך כלל הסדר הוא זכירה־פקידה[ה], אבל יש לעתים נדירות גם הפוך, כמו ב"יעלה ויבוא" — "ויפקד ויזכר". אבל ב"יעלה ויבוא" אומרים גם "וזכרנו בו לטובה ופקדנו בו לברכה" — הזכירה לטובה והפקידה היא מקור הברכה בפועל, כמו שנראה. בכל אופן, גם בסדר **ז**כירה־**פ**קידה זהו רמז של

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. ליל שבת תשובה תשפ"ז – כפ"ח.

א במדבר י', י'.

ב ספרי בהעלותך עז.

ג ראה תורת מנחם תשמ"ז ח"א עמ' 35 ואילך. ובכ"מ.

ד ראה מכתב לראש השנה תשפ"ו ("תהא שנת פרו ורבו") ושיעור "תהא שנת פרו ורבו" (נדפסו בגליון נצבים־ראש השנה תשפ"ו).

ה "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו" (תהלים ח, ה); "זכרני הוי' ברצון עמך פקדני בישועתך" (שם קו, ד); "זכרני ופקדני" (ירמיה טו, טו).

תשפ"ז...

מה ההבדל בין פקידה לזכירה? נתבונן במגוון פירושים והסברים:

זכירה בראש ופקידה במעשה

מי שהכי הרבה התעסק במשמעות של מלים נרדפות הוא המלבי"ם, שחוץ מהפירוש הגדול שלו יש לו ספר שנקרא יאיר אור על מלים נרדפות. הוא מאד מדגיש שלכל מלה יש משמעות משלה, ושלא סתם כופלים אותו דבר לתפארת הלשון וכו' (כמו שיש מפרשים). הוא אומר שזכירה היא בראש, במחשבה, ולפקידה חייב להיות ביטוי מעשי, לטוב או לרע.

במלים המקובלות היום, הפקידה היא בדידה והזכרון הוא רציף. זו סוגיא גדולה בפיזיקה, שדברנו עליה כמה פעמים, האם הזמן היא בדיד או רציף

נקרא את לשון המלבי"ם:

זכר מורה על זכירה בלבד, בלא מעשה עמה; ופקד מציין זכירה לעשות לדבר מה איזה מעשה, לרע או לטוב. "וה' פקד את שרה... ויעש ה'" (**בראשית כא, א**), וכן כולם. (תהילים קו, ד) "זכרני ה' ברצון עמך (זכירה שאל ישכחהו) פקדני בישועתך" (תהלים קו, ד) — **שתפקדני ותגזור עלי ישועה.** "זכרני ופקדני והינקם לי מאויבי" (ירמיה טו, טו) — **זכירה ואף פקידה אחר כך.** "יזכור עונם, יפקוד חטאתם" (**הושע ט, ט; ירמיה יד, י**) — **יזכור ואף יפקוד עליהם פורענות.**

זכרון רציף ופקידה בדידה

בהלכות נשים יש ביטוי "מפקידה לפקידה"[ו] — פקידה היא פעולה חד־פעמית. יתכן שיש פקידה כל יום, פקידה כל שניה, אבל זה כל פעם פעולה חדשה. לעומת זאת, הזכרון אמור להיות תמידי. במלים המקובלות היום, הפקידה היא בדידה והזכרון הוא רציף. זו סוגיא גדולה בפיזיקה, שדברנו עליה כמה פעמים[ז], האם הזמן היא בדיד או רציף, וזהו גם נושא גדול במתמטיקה.

בריאה חדשה והשגחה פרטית

הרד"ק מפרש במקום אחד[ח] שזכירה היא כשרוצים לחולל משהו חדש, אפילו לברוא משהו, ופקידה היא השגחה פרטית על מה שכבר נברא (ורמז: **זכר־פקד** עולה **יש מאין**[ט] — האין המוליד הוא הזכירה והיש הנולד הוא הפקידה). הזכרון שגורם לבריאה יכול להיות זכרון של משהו בעתיד, כידוע בחסידות שזכירה יכולה להיות גם לעבר וגם לעתיד, כמו שרבי נחמן אומר[י] שדבר ראשון כאשר אדם מתעורר, המחשבה הראשונה צריכה להיות הזכרון של העולם הבא — "ולאן אתה הולך"[יא]. כך, הקב"ה ברא את העולם כי זכר — כלומר, צפה — את התענוג שיקבל בעתיד מהצדיקים שיברא[יב].

לפי ההסבר הזה, הזכירה היא אתערותא דלעילא והפקידה היא אתערותא דלעילא לפי האתערותא דלתתא. הזכירה היא יחסית זכר, אתערותא דלעילא, והפקידה היא יחסית נקבה, התייחסות לאתערותא דלתתא. הסדר הרגיל, בו מקדימים את הזכירה לפקידה, הוא הקדמת הזכר לנקבה, אבל המקומות בהם מקדימים את הפקידה לזכירה הם סוד "אשת חיל עטרת

ו נדה פ"א מ"א.

ז ראה שיעור י"ד מנחם־אב - נדפס בגליון ראה - תשפ"ד; ובספר **בין יש לאין** שער שני. ובכ"מ.

ח ראה רד"ק לתהלים ח, ה: "'מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו'... כי תזכרנו, כי זכרתו בבריאתו שהאצלת מהודך עליו. ותפקדנו, כל הימים אשר הוא חי תשגיח עליו ובמעשיו לתת לאיש כדרכיו".

ט היינו 411, **תהו**, ג"פ 137 וכו', המתחלק בצמד **זכר־פקד** לר"ת **פז** ועוד 324, **חי** ברבוע.

י לקו"מ נד.

יא אבות פ"ג מ"א.

יב ע"פ בראשית רבה ב, ה ("מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים").

בעלה"[יג], "עטרת **פז**"[יד]. כל זה פירוש יפה של הרד"ק, שלא כדעת המלבי"ם כאן.

זכרון ופקידה בספירות

איך המושגים זכרון ופקידה בספירות? כתוב הרבה פעמים שזכרון הוא בדעת. הפקידה היא בסוף הקו האמצעי, בספירת היסוד, שתחת הדעת — היסוד פוקד את המלכות, כמו איש שפוקד את אשתו. אם כן, זכרון ופקידה הם המשכה מהדעת ליסוד. איפה מכוונים את הכוונה הזו? בסוכות, בנטילת לולב — כתוב[טו] שהלולב, המכוון בארבעת המינים כנגד ספירת היסוד, עולה לדעת וממשיך משם את הכח, את הטפה, את הזרע, על מנת למסור אותו למלכות (סוד האתרוג).

באופן כללי, היחס בין זכרון לפקידה הוא היחס שבין חסד וגבורה. הזכרון, הזכרי יותר, הוא בסוד "זכר חסדו"[טז]. הפקידה, היא נקבית יותר, ו"בנין המלכות מן הגבורות"[יז]. יחסית, ההנהגה של "מדה כנגד מדה"[יח] — שמתבטאת ברוב הפירושים של פקידה שראינו — היא הנהגה ששייכת למדת הדין (ל"היכל הזכות" שבגבורה[יט], בו דנים את האדם לפי מעשיו).

ביאור רבי אייזיק מהומיל

גם אצל רבי אייזיק מהומיל, ה'משכיל' הגדול בחב"ד, ההבחנה בין זכירה לפקידה תוספת מקום משמעותי — באופן די דומה לחלק מהפירושים שכבר ראינו. בתחלת חנה אריאל לפרשת פקודי הוא מסביר:

... לשון הזכרה והתעוררות למי שנזכר עליו כמו וה' **פקד את שרה**. **זכרנו** ה' **לטובה ופקדנו בו לברכה**. **שמה שהוא בעצמו של הזוכר ואינו מגיע למקבל נק' זכרון ומה שמועיל למקבל נק' פקידה וזהו ופקדנו בו כלומר עשה בנו תיקון לברכה שתוכל להיות ברכה באסמינו ובגילויינו...**

במהדורה החדשה של תולדות יצחק אייזיק פורסם ביאור שלם של רבי אייזיק לפי ההבחנה בין המושגים (משמועות שמסר החסיד ר' טוביה בלקין) לתפלה שאומרים כל בקר, "אלהינו ואלהי אבותינו, זכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם, וזכר לנו ה' אלהינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדיך" (תוך התייחסות גם ל"יעלה ויבוא"):

ויובן על פי משל: **שני אוהבים נאמנים שהיו תמיד יחד ולא זזו איש מרעהו לעולם, ויהי היום ואחד מהם היה מוכרח להתרחק מחבירו ולנדוד למרחקים, מובן שנפסקה האהבה התמידית שהיתה ביניהם, עד שכמעט נשתכחה. עד שביום אחד נתעוררה האהבה אצל האחד, ויצעק מקירות לבו: אח! ווא מאכט דארטן מיין גוטער פריינד? [מה נשמע אצל רעי הטוב?]. באותו רגע — כמאמר העולם — ניהק רעהו, אבל מידת האהבה לא נתעוררה אצלו ונשארה בהעלם כמקודם.**

רק **כאשר אצל אחד מהם מתעוררת האהבה עד שהוא כותב לרעהו מכתב רצוף אהבה וחיבה יתירה מודעת לו, אזי דברי המכתב הגשמיים בוקעים את האויר ומעוררים את האהבה הישנה לחדש ימיה כקדם ממש.**

וכמשל הזה **הוא** הקשר של נשמות ישראל **עם האלקות, שקודם ירידת הנשמה לגוף היתה חבוקה ודבוקה באלקים חיים ומיוחדת באהבה עצמית, ועתה אחרי ירידתה להתלבש בגוף גשמי — נתרחקה מן האלקות.**

ועל כך אנו מבקשים "אלקינו ואלקי אבותינו", שהם היחודים העליונים: "אלקינו" הוא יחוד או"א ו"אלקי אבותינו" הוא יחוד זו"נ. "זכרנו בזכרון טוב לפניך", היינו שיפעל בנו לכל הפחות את ה'גיהוק' הנ"ל, וזהו "זכרנו", כי זכירה היא מצד ה'דכר' לבד. אלא שאנו מבקשים שיהיה "זכרון טוב" ולא להיפך ח"ו, כי לפעמים כתיב "כוס ישועות אשא

יג משלי יב, ד.
יד תהלים כא, ד.
טו שעה"כ דרושי סוכות דרוש ה; פע"ח שער הלולב פ"ב.
טז תהלים צח, ג.
יז ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד; טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".
יח סנהדרין צ, א. וראה סוטה ח, ב.
יט ראה זהר ח"א מג, א־ב.

ובשם ה' אקרא", ולפעמים כתיב "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא", שהיא התעוררות מאלקות, אבל היא יכולה להיות ע"י צרה ויגון, חלילה. ולכן אנו מבקשים שתהא הזכירה ע"י "כוס ישועות".

עיקר הפקידה הוא התוצאה הסופית, "ותלד", ו"ותהר" הוא עדיין בחינת זכירה

אבל כל זה הוא רק מצד ה'דכר', ולמקבל אין מזה כלום. ולכן ממשיכים לבקש עוד "ופקדנו בפקודת ישועה", שהחילוק בין זכירה לפקידה הוא, שזכירה הוא מצד ה'דכר' כנ"ל, אבל פקידה הוא גם מצד הנוקבא המקבלת (וכמו שכתוב: "וה' פקד את שרה גו' ותלד"), שהוא דוקא ע"י פקידה ולא ע"י זכירה. וזהו שמבקשים בר"ח וביו"ט "זכרנו בו לטובה ופקדנו בו לברכה", כי ברכה היא המשכה למטה, והוא דוקא ע"י פקידה. וזהו "ופקדנו בפקודת ישועה".

בדרך כלל הזכירה קודמת לפקידה – אז הזכירה היא העבר והפקידה היא ההוה. אבל לפעמים הפקידה קודמת לזכירה – ואז הפקידה היא ההוה והזכירה היא העתיד

ואחר כך מבקשים עוד "ורחמים", כי מצד הישועה לבד, אפשר שהטובה לא תבוא אל המקבל באופן של טובה נגלית, אבל מצד הרחמים — הנה גם המקבל מרגיש בטובה הנגלית.

יש לדייק כאן שעיקר הפקידה הוא התוצאה הסופית, "ותלד"[כא], ולומר שה"ותהר" הוא עדיין בחינת זכירה[כב] — ה' זוכר את שרה להריון[כג] — והפקידה היא דווקא הלידה[כד] לאור עולם, "לברכה" דווקא (האות המשותפת לשרשים **פקד־ילד** היא האות **דלת**, אותיות **תלד** למפרע, הלידה על ידי פתיחת דלתות הבטן). כך פותחת את הפרשה, "והוי' פקד את שרה כאשר אמר ויעש הוי' לשרה כאשר דבר", ופרש רש"י "'כאשר אמר' בהריון. 'כאשר דבר' בלידה" — האמירה (שבלב) מתממשת בזכרון והדבור (שבפה) מתממש בפקידה, ודוק.

וביאור סיום התפלה:

והמשיך: אַי איז דאך אַ קשיא, מיר זיינען דאָך ניט ווערט?! [אבל נשאלת השאלה, הרי אין אנחנו ראויים לזה?!]. לפיכך אנו מוסיפים "משמי שמי קדם", שיהיו הזכירה והפקידה מ"קדמונו של עולם", המדריגה שאין מעשי התחתונים נוגעים שם.

ואחר כל זאת, דרוש שתהיה אתערותא דלתתא תחילה, כי רק ע"י האתערותא דלתתא באה האתערותא דלעילא, ליאת אנו מבקשים "וזכר לנו אהבת הקדמונים", שזכות אבותינו תהיה נחשבת לאתערותא דלתתא לעורר את האתערותא דלעילא ולהמשיך כל טוב סלה.

משיח ותחית המתים

עוד הבחנה שכתובה[כה], שפקידה היא ברגע ההוה ואילו זכרון הוא של משהו לא מההוה, אלא מהעבר או מהעתיד, כנ"ל. כמו שהזכרנו, בדרך כלל הזכירה קודמת לפקידה — אז הזכירה היא העבר והפקידה היא ההוה. אבל לפעמים הפקידה קודמת לזכירה — ואז הפקידה היא ההוה והזכירה היא העתיד.

הרבי אומר שצריך לחיות עם משיח[כו], עם

כ "**פקד**... **ותלד**" עולה ג"פ ('חזקה') **יצחק**! רק **פקד** עולה ב"פ **פחד** (מדת יצ**חק**, כשבין השרשים יש חילוף **חק**, נצח דאלב"ם).

כא "**ותהר**" אותיות **תורה**, בחינת "**זכרו** תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב).

כב זכר במילוי – **זין כף ריש** – במילוי עולה **אור־מים־רקיע**, סוד ההריון (ראה ע"ח שי"א פ"ו; רש"י לבראשית כא, א, ובשיעור מוצאי ז"ך אדר א' תשע"ד הערה ב).

כג ודוק שיש בפרשיה זו ריכוז גבוה של לשונות הולדה, ואכמ"ל.

כד **זכירה־פקידה** עולה **אמת**, **אהיה** ברבוע, סוד "**אהיה** אשר **אהיה**" (שמות ג, יד) – שם הלידה – "אהיה" בהריון, בזכירה, כשהולד עדיין בכח, בהעלם שישנו במציאות (שהזכירה הוציאה מהעלם שאינו במציאות, יכולת, כשאברהם ושרה היו עקרים לגמרי), "אשר אהיה" בלידה, ביציאה לפועל, מציאות גלויה, ודוק.

כה ראה חדא"ג מהרש"א ר"ה לב, ב.

כו ראה ספר השיחות תנש"א ח"א עמ' 692. ובכ"מ.

זה שהפקידה כבר קורית, "פקד פקדתי"[כז], המשיח כבר כאן. אז מהו העתיד שצריך זכירה? מה בא אחרי משיח? תחית המתים. כתוב[כח] שיש שלשה או ארבעה מפתחות שנמצאים רק אצל הקב"ה, ואחד מהם הוא מפתח של תחית המתים. איך ה' מחיה את המתים? יש לה' זכרון טוב, הוא זוכר את כולם, וכשה' זוכר אותך חזק — אתה קם לתחיה[כט]. זו עוד פתיחה — "בפתחי את קברותיכם"[ל].

> איך ה' מחיה את המתים? יש לה' זכרון טוב, הוא זוכר את כולם, וכשה' זוכר אותך חזק – אתה קם לתחיה

שתהא שנת פקידה־זכירה, משיח ותחית המתים[לא], שהרבי אומר שיכולים לבוא ביחד[לב].

התכללות המדרגות

לאור כל מה שהוסבר עד כה, אפשר להתבונן שיש כאן בעצם ארבע מדרגות, של התכללות הזכירה והפקידה — זכירה שבזכירה, פקידה שבזכירה, זכירה שבפקידה ופקידה שבפקידה — שמכוונות כנגד העולמות אצילות־בריאה־יצירה־עשיה:

עצם הזכירה (זכירה שבזכירה) היא בעולם האצילות, לגמרי מעל הזמן.

הפקידה שבזכירה היא עדיין במחשבה של עולם הבריאה (כמו פקידה בראש השנה[לג], "**בראשית** ברא" **ב־א תשרי**[לד], שתפעל על מה שיהיה בהמשך השנה), אפשרויות־המציאות שכבר בזמן (בכח שעתיד לצאת לפועל ממש, ונחשב כאילו כבר יצא לפועל).

הזכירה שבפקידה היא בעולם היצירה — שם יש הריון בפועל (שמתחיל מ"יצירת הולד", שהיא עדיין בגדר 'כלל' ביחס ל'פרט'[לה]).

הפקידה שבפקידה היא בעולם העשיה, הלידה בפועל בעלמא דאתגליא (ומכיון שעולם העשיה, "אף עשיתיו"[לו], רובו רע — יש גם פקידה לרעה, כנ"ל)[לז].

ב. שלש נשים נפקדו

פקידה וזכירה בשרה, רחל וחנה

כתוב ש"שלש נשים נפקדו בראש השנה"[לח] — שרה, שקוראים עליה בקריאת התורה ביום הראשון של ראש השנה, רחל, שקוראים עליה בהפטרה של היום השני, וחנה, שקוראים עליה בהפטרה של היום הראשון. הסימן שלהן הוא **שרח** (בת אשר). בשרה כתוב "והוי' פקד את שרה וגו'"[לט], ברחל כתוב "ויזכר אלהים את רחל"[מ] ובחנה "ויזכרה הוי'"[מא]. כלומה, יש כאן **פקידה־זכירה־זכירה, ר"ת פזז**, שהוא השרש

כז שמות ג, טז.
כח תענית ב, א־ב; בראשית רבה עג, ד.
כט עוד על הקשר בין הזכרון של מי שנפטר לכח להחיות אותו עיין ברשימות דברים (חיטריק) מדור הבעש"ט סיפור כא.
ל יחזקאל לז, יג.
לא בקבלה (שער הפסוקים פרשת שמות; לקו"ת האריז"ל פקודי) "**פקד**" הוא הסוד של שם **קפד**, אחורי שם **עב** שבחכמה, המתייחד עם שם **קסא** (ח"פ 23 ועוד ז"פ 23), פנימיות אמא, כדי שתלד. זהו סוד **משה**, העולה **קפד־קסא** – "משה זכה לבינה" (ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א), היינו כח הזכירה ("זכרו תורת משה"), ולפקידה, הכח לגאול את עם ישראל (וביחס לתורה גופא, מתן תורה הוא הריון, זכירה, וקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, עד למימוש ה"נעשה ונשמע" בפועל, הוא הלידה). "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון" (ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א), לתת לנו גם תורה, כולל תורה חדשה של מלך המשיח, תורה של תחית המתים, עליה נאמר "טל תורה מחייהו" (ילקו"ש דברים רמז תתכד, ע"פ כתובות קיא, ב).
לב ראה שיחת אחש"פ תש"ל; התוועדויות תשמ"ט ח"ב עמ' 433.

לג כדלקמן פ"ב.
לד ראה פענח רזא פרשת בראשית פ"א.
לה ראה **סוד ה' ליראיו** ש"ב פ"א. ובכ"מ.
לו ישעיה מג, ז.
לז ולפי זה, "והוי' פקד את שרה" הוא בבריאה (פקידה שבזכירה, פקידה בר"ה, ו"ויעש הוי' לשרה כאשר דבר" היינו עשיה שבבריאה), "ותהר" ביצירה ו"ותלד" בעשיה, ודוק.
לח ר"ה יא, א.
לט בראשית כא, א.
מ שם ל, כב.
מא שמואל א א, יט.

שרה נפקדה כשכבר היתה מבוגרת וחשבה שלא תלד, היא התייאשה מהתפלה (וגם מבחינת "חשוב טוב יהיה טוב") – השלימה עם העקרות שלה – וילדה לגמרי בדרך נס

של פז[מב].

ברחל כתוב "ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה". מה הקב"ה זכר? זכירה היא גם לשון זכות — שניהם משער **זך** — וה' זכר לרחל זכות. חז"ל אומרים[מג] שהוא זכר את מסירות הנפש של רחל לאחותה לאה, שהיא מסרה לה את הסימנים — זו היתה מסירות מצדה, היה יכול להיות שהיא לא תזכה בכלל להתחתן עם יעקב. יש מקום שכתוב[מד] פשוט שהוא זכר את מעשיה הטובים, לא משהו מסוים. יש מי שאומר שה' פשוט זכר שרחל היא עיקר הבית, כל בית יעקב נקרא גם בית רחל — פייר שיש כאן שלש נשים אחרות שילדו ילדים — הן כולן שמחות, "אם הבנים שמחה"[מה] ורחל עצובה[מו]? זה לא פייר! ה' זכר שזה לא פייר.

בכל אופן, בזכרון נזכרים במשהו שגורם לענין. אחר כך כתוב "וישמע אליה אלהים" — היא התפללה וה' שמע אליה. לבן השני של השפחה שלה היא קוראת נפתלי על שם "נפתולי אלהים נפתלתי"[מז], לשון תפלה[מח]. גם אצל חנה, בה כתוב "ויזכרה הוי'", ה' שמע לתפלה שלה — תפלת חנה, ש"רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע"[מט], ממנה לומדים הלכות תפלה[נ]. שרה, בה כתובה פקידה, ודאי גם התפללה כל השנים — אבל לא כתוב בפירוש. אדרבא, היא נפקדה כשכבר היתה מבוגרת וחשבה שלא תלד, היא התייאשה מהתפלה (וגם מבחינת "חשוב טוב יהיה טוב"[נא]) — השלימה עם העקרות שלה[נב] — וילדה לגמרי בדרך נס.

זכירת רחל

כתוצאה מהזכרון והשמיעה לתפלה של רחל ה' פתח את רחמה. בכינוס בנות השבוע[נג] דברנו על **פ**תיחה **ז**כרון בשנת **פז**, ועשינו פרצוף של דברים שצריכים לפתוח. בכל אופן, הכלל של כל הפתיחות שייך לניקוד פתח, הניקוד של ספירת החכמה[נד] — החכמה היא ראשית הגילוי[נה], הפתיחה של כל המודעות, וממנה הכח של הפתיחה. אם כן, יש כאן סדר של דעת־בינה־חכמה: "ויזכר אלהים את רחל" — הזכרון בדעת, כנ"ל; "וישמע אליה אלהים" — שמיעה בבינה, כנודע; "ויפתח את רחמה" — בכח הפתיחה של החכמה, "אבא יסד ברתא"[נו].

יש כאן עשר מילים, שאפשר לצייר בתור משולש של "שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע"[נז]:

ויזכר אלהים את רחל
וישמע אליה אלהים
ויפתח את
רחמה

לפי המבנה כאן, השורה העליונה היא "ויזכר

מב ראה ספר השרשים לרד"ק ערך פזז.
מג רש"י עה"פ (בראשית ל, כב), ע"פ מגילה יג, ב. וראה בראשית רבה עג, ד.
מד מלבי"ם עה"פ.
מה תהלים קיג, ט.
מו ראה בראשית רבה עא, ב; שם עג, ד.
מז בראשית ל, ח.
מח תרגום אונקלוס עה"פ ("קביל הוי' בעותי... בצלותי"), הובא ברש"י שם.
מט שמואל א א, יג.
נ ברכות לא, א־ב.

נא אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ד עמ' קצז.
נב ההשלמה שייכת להוד (שהוא גם מקום הבטחון הסביל של "חשוב טוב יהיה טוב", הנ"ל) והשלמת שרה ("איהי בהוד") היא השלמה עם כך ש"הודי נהפך עלי למשחית" (דניאל י, ח). בעומק, זהו סוד הצחוק של שרה על בשורת הלידה – בעצם היא צחקה על עצמה, לעגה לעצמה (ועל כן צדקה באמירת ""לא צחקתי" – לא צחקתי על ה', חלילה, אלא רק על עצמי), ואכמ"ל.
נג שיעור בנות ו' תשרי (נדפס בגליון סוכות) השתא.
נד ראה תקו"ז תקון ע (קכט, א־ב).
נה ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 117.
נו זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).
נז זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ד ג, א. ובכ"מ.

אלהים את רחל" — שתי הפנות העליונות של המשולש הן **ויזכר־רחל**, שעולות 481, 13 פעמים 37, שני מספרים חשובים, כאשר 37 הוא המספר הראשוני ה־13 (רק **רחל** היא כפולה של 7). השורה השניה היא "וישמע אליה אלהים", כאשר "אליה" היינו נקודת המרכז של המשולש, השורה השלישית היא "ויפתח את" והרביעית, שהיא הפנה התחתונה, היא "רחמה". גם "**אליה**" וגם "**רחמה**" הן כפולות של 23, יחד 13 פעמים 23, אז יש לנו כאן זוגות המספרים החשובים בתורה[נח], 13־7 וגם 37־23. שלשת הקודקודים והנקודה האמצעית עולים יחד 780, חמש פעמים **יוסף**, **יוסף** פנים ואחור (ל"פ **הוי**'). ה' פוקד את רחל, אבל מה כח הפקידה? יש כאן נשמה חדשה שצריכה להוולד, והיא הכח של הפקידה – פקידה של יוסף. כמה שוות שאר המילים? זו עבודת בית לחשב... הן שוות סה"כ שמונה פעמים **רחל**. רמז מאד יפה, שיש כאן חיבור של האמא והבן, **רחל ויוסף**, כאשר הכופלים (5 ו־8, חתך זהב) שוים יחד 13 (5, 8, 13 הם שלשה מספרים רצופים בסדרת האהבה[נט]).

ה' פוקד את רחל, אבל מה כח הפקידה? יש כאן נשמה חדשה שצריכה להוולד, והיא הכח של הפקידה – פקידה של יוסף

רמזי הפקידות

נגיד עוד גימטריא, למי שאוהבת גימטריאות: בשרה כתוב "והוי' פקד את שרה וגו'". חז"ל אומרים[ס] שכל מקום שכתוב "והוי'" הכוונה "הוא ובית דינו"[סא] — יש כאן כח של דין, וגם "**והוי' פקד**" שוה **גבורה** (ממוצע כל אות הוא **זך** של **זכות** ו**זכ**ירה). זו דוגמה נוספת שהכח של הפקידה של האמא שייך לנשמה של הבן, שכאן היא נשמת יצחק, שמדתו דין־גבורה.

ברחל כתוב "ויזכר אלהים", כנ"ל באריכות, ובחנה כתוב "**ויזכרה** [בגימטריא **אברהם**, גם הוא נמצא כאן] הוי'".

בכל התנ"ך אין 'ויזכר הוי', אלא רק "ויזכר אלהים", שכתוב ארבע פעמים — כולן בתורה: "ויזכר אלהים את נח"[סב], "ויזכר אלהים את אברהם"[סג], "ויזכר אלהים את רחל" ו"ויזכר אלהים את בריתו"[סד] (וסימנך ר"ת **אבנר**: **א**ברהם **ב**ריתו **נ**ח **ר**חל; **אברהם־ברית־נח־רחל** משלימים ל־34, **לד** של **לידה**, כנ"ל, **טוב־טוב**, ברבוע) — ופעם אחת "ויזכרה הוי'", יחס של **א:ד**. בדרך כלל הזכירה מתלבשת בתוך **הטבע**, בגימטריא **אלהים**, אבל אצל חנה כתוב "ותתפלל חנה על הוי'"[סה] — שכתוב[סו] שה"על הוי'" כאן הוא אפילו למעלה מ"תתענג על הוי'"[סז] — ואצלה הזכירה באה משם הוי' שלמעלה מהטבע.

שלשת הביטויים — "**והוי' פקד**", "**ויזכר אלהים**", "**ויזכרה הוי'**" — עולים 819, **אחדות פשוטה** וכו', מספר מאד חשוב[סח], ששוה **סג** (**חנה**) פעמים 13. שלשת השמות, **שרה־רחל־חנה**, שוים **אחד** פחות, 806, **סב** פעמים **אחד**. יחד הכל עולה 125 (5 בחזקת 3) פעמים 13.

נח על 7 ו־13 ראה שערי אהבה ורצון מאמר "סוד השבע והשלש־עשרה". ראה שעשועים יום יום ח"ג עמ' רה. ובכ"מ.

נט ראה בהקדמת הספר עיניך ברכות בחשבון. ובכ"מ.

ס ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה; בראשית רבה נא, ב; רש"י לבראשית יט, כד.

סא "**הוא ובית דינו**" ר"ת **הוד** ("איהי בהוד"), ענף הגבורה, כאשר "בינה [אמא, שרה] עד הוד אתפשטת" (ע"פ הקדמת תקו"ד ז, א; ע"ח שכ"ט פ"ח). "**הוא ובית דינו**" עולה 500, "**פרו ורבו**", ויחד עם "**והוי'**" עולה 532, 19 פעמים 28, סוד המחזור הקטן והמחזור הגדול, סוד חידוש העולם, כנודע (בריאת העולם מחדש, יש מאין, שינוי המזל לגמרי, לכך שגם אברהם ושרה יולידו).

סב בראשית ח, א.

סג שם יט, כט.

סד שמות ב, כד.

סה שמואל א א, י.

סו ראה שערי תשובה שער התפלה פ"א; תורת חיים וישב רט, ג. וראה שיעורים בסוד ה' ח"ה ש"א פכ"א.

סז ישעיה נח, יד.

סח ראה בעתה אחישנה פ"ז הערה א. ובכ"מ.

שיעור

תחרות האהבה של החתן והכלה – מבוא לספר חדש

רעים האהובים

קיצור מהלך השיעור

לקראת שמחת נישואי נכדה של הרב יצא ספר חדש – "**רעים האהובים**". רבי חיים בן עטר, בעל **אור החיים** הקדוש, כתב את פירוש ראשון לציון על **שיר השירים**, שמסביר את המגלה כולה כ**דו־שיח עמוק בין החתן והכלה**. הספר החדש מוסיף לדברים נופך פנימי – **במבנה הקבלי־הפנימי** של הדברים מחד ובתרגום שלהם ל**חיי הנישואין של כל זוג** מאידך, ועוד הרבה ציצים ופרחים בדרכי הדרוש והרמז. כטעימה לקוראים מוגש כאן **המבוא של הספר**, שמספק מסגרת פנימית למהלך העולה מדברי האור החיים, הקובעת ברכה לעצמה וגם מזמינה לצלול פנימה אל הספר כולו.

התכללות האהבות

קוטב פירושו של בעל אור החיים הקדוש על שיר השירים נסוב על כך שהספר מורכב משני שירים – שיר האהבה של הכלה לחתן ושיר האהבה של החתן לכלה.

שתי האהבות הללו נשזרות זו בזו ומתכללות זו עם זו – לשון כלולות־נישואין – עד שאפשר לתאר אותן כ"שתים שהן ארבע". בכל התכללות של חתן וכלה, זכר ונקבה, יש בעצם ארבעה ממדים – הזכר שבזכר, הנקבה שבזכר, הזכר שבנקבה והנקבה שבנקבה (ובלשון הקבלה: **מה** ד־**מה**, **בן** ד־**מה**, **מה** ד־**בן** ו־**בן** ד־**בן**)[א]. וכך כאן, בנוסף לאהבה העצמית של החתן לכלה, אהבת הקב"ה לכנסת ישראל, כלולה בו גם הרגשת האהבה של הכלה אליו, ובנוסף לאהבה העצמית של הכלה לחתן, אהבת כנסת ישראל לקב"ה, כלולה בה גם הרגשת האהבה של החתן אליה.

אהבת ה' אלינו והרגשת אהבתנו אליו הכלולה בתוכו הן בגדר "הנסתרת להוי' אלהינו", הרגשת ה' הנסתר כלפינו, ואהבתנו אל ה' והרגשת אהבתו אלינו הכלולה בתוכנו הן בגדר "והנגלת לנו ולבנינו"[ב], החויה השייכת אלינו

א ראה לקו"ת תזריע ד"ה "אשה כי תזריע" (יט, ג־ד).
ב דברים כט, כח.

והגלויה לנו. בזכות ההתכללות הזו גם בזמני הריחוק בין הדוד והרעיה — עליהם בפרט נתקן שיר השירים מלא הגעגוע[ג] — יש קשר נסתר של אהבה. גם בזמני החטא והגלות, כאשר ה' מסתיר את פניו מאתנו ('שקוע' ב"הנסתרות להוי' אלהינו"), הוא ממשיך לאהוב אותנו ומצדיק אותנו בשיריו שבעצם לא חטאנו[ד] — הוא חש בתוכו את אהבתנו (ולכן הוא דומה לצבי או לעפר האילים שגם בעת בריחתו־הסתלקותו מסב את פניו אחור[ה] להשגיח מן החלונות והחרכים[ו] וגם כשהוא ישן עינו האחת נותרת פקוחה[ז]). וגם מצדנו, גם אצל הרחוקים ביותר נותרת בלב אהבה מסותרת להי'[ח] — עד כדי נכונות למסור את הנפש בפועל עבורו[ט] (דבר הניכר במיוחד אצל "הריקנים שבך") — שהיא בעצם הארת אהבת ה' אלינו שנמצאת בתוכנו.

ארבע אהבות

"הנסתרות להוי' אלהינו" היינו אותיות **י־ה** שבשם (על דרך **מה** ד־**מה** ו־**בן** ד־**מה**, ה־**י** הוא הזכר העליון עצמו ו־**ה** עילאה היא הנקבה העליונה, הנקבה הכלולה בזכר) ו"**וה**נגלת לנו ולבנינו" היינו אותיות **וה** שבשם (על דרך **מה** ד־**בן** ו־**בן** ד־**בן**, **ה** תתאה היא הנקבה התחתונה עצמה וה־**ו** היא הזכר התחתון, הזכר הכלול בנקבה):

י	אהבת החתן לכלה
ה	הרגשת החתן את אהבת הכלה בתוכו
ו	הרגשת הכלה את אהבת החתן בתוכה
ה	אהבת הכלה לחתן

במובן מסוים, הזיווג העיקרי מתחולל דווקא בתוך של ההתכללות, בין הנקבה שבזכר לזכר שבנקבה. כאן היינו יחוד ההרגשות של אהבת בן הזוג כפי שהיא נכללת ממש בבן זוגו — יחוד **ה** עילאה ו־**ו** ("כונן שמים בתבונה"). דווקא המפגש הזה, בו כל אחד חש מתוכו את אהבת בן זוגו, מאפשר את המפגש בין האהבות העצמיות של החתן והכלה זה לזו וזו לזה — יחוד **י** ו־**ה** תתאה ("הוי' בחכמה יסד ארץ"[יא])[יב].

> בין שני השירים יש 'תחרות' מי אוהב את מי יותר. זהו משחק של אהבה, שהמתח שבו מגדיל את התענוג ובסופו של דבר את ההתכללות והאחדות בין שתי האהבות

תחרות של אהבה

התמונה הזו מסבירה היטב כמה מהנקודות השוזרות את ביאורי בעל אור החיים לפסוקים:

בין שני השירים יש 'תחרות' מי אוהב את מי יותר, כשכל אחד מבני הזוג טוען שאהבתו לבן זוגו גדולה יותר[יג]. אהבת הכלה לחתן נקראת "כבוד כלה" ואהבת החתן לכלה נקראת "כבוד חתן"[יד] — כל אחד מתכבד, משתבח ומתפאר, באהבתו הגדולה לבן זוגו. זהו משחק של אהבה, שהמתח שבו מגדיל את התענוג ובסופו של דבר את ההתכללות והאחדות בין שתי האהבות.

המשחק־התחרות מבוסס על גילוי סוד ההתכללות: הכלה אומרת לחתן — כל אהבתך אלי היא בעצם מתוך הרגשתך את אהבתי

ג כמבואר לקמן א, א.
ד ראה לדוגמה לקמן א, יד־טו.
ה ראה זהר ח"ב יד, א (הובא לקמן ב, ט).
ו ע"פ שה"ש ב, ט.
ז זהר ח"ב יד, א; ילקו"ש שה"ש רמז תתקצד.
ח נושא עיקרי בספר התניא – ראה פרקים יח־כה.
ט ראה בפרט תניא פכ"ה.
י ע"פ שה"ש ד, ג; ו, ז. ברכות נז, א; חגיגה כז, א (וראה עוד בביאור לקמן ב, ד). וראה שיחת פורים תשי"א ובד"ה "ונחה" תשכ"ה ס"ט (ובד"ה "אני ישנה" תש"ט) שדווקא בהם ניכרת מסירות נפש.
יא משלי ג, יט.
יב בסוד הפרד"ס (שיתבאר לקמן ב, ד), יחוד האהבות העצמיות הוא יחוד הסוד והפשט (**סוד־פשט** עולה **בעל שם טוב**) ויחוד ממדי ההתכללות הוא יחוד הדרוש והרמז, וד"ל.
יג ראה לדוגמה לקמן א, ז; א, ט־יג.
יד ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "כי על כל כבוד חפה" (מז, ג ואילך). ובכ"מ.

אליך המפעמת בך, אני מעלה מיין־נוקבין לתוך תוכה של מהות נשמתך (והוא סוד "הבן בחכמה"[טו], בינה פנימית, **ה** עילאה — בינת־לב נשית, שמאפשרת לדבר בשפת הלב ולגלות את הרגש — שרק היא מגלה את עצם אהבת החתן לכלה, ה־י). החתן, לעומתה, אומר לה — כל אהבתך אלי היא רק משום שאני נמצא בתוכך, וכל ההתמסרות שלך אלי היא כי את מרגישה מבפנים עד כמה אני אוהב אותך.

בלי־גבול וגבול

בנמשל האלקי, בין הקב"ה וכנסת ישראל, יש כאן דגשים מיוחדים:

כשכנסת ישראל אומרת לקב"ה שכל אהבתך נובעת מהעלאת המ"נ שלי בתוכך היא לא מכחישה חלילה שהוא הכל והוא אין־סוף, בלי גבול, לעומת המוגבלות שלה — אבל היא אומרת שכל המשכת הקו אליה (ביטוי אהבת ה' ש"דוחקת את הבשר"[טז], מצמצמת את האין סוף, כדי שיוכל להתרכז בכלה ולהתחבר עמה) הוא בגלל הציור הצפוי שלה בתוכו. כך מסביר הרב המגיד ממעזריטש[יז] את מאמר חז"ל "במי נמלך? בנשמותיהן של צדיקים"[יח] — שהקב"ה צפה טרם הבריאה את התענוג שיהיה לו מנשמות הצדיקים ("ועמך כֻּלם צדיקים"[יט], כולל רשעי ישראל), והוא סוד העלאת מ"נ לפני כל מציאות של מ"נ בפועל.

הקב"ה אומר לכנסת ישראל שכל האהבה המסותרת אליו, עד נכונות למסירות נפש, היא מכח הרגשת אהבת ה' האין־סופית אלינו

לאידך, הקב"ה אומר לכנסת ישראל שכל האהבה המסותרת אליו, עד נכונות למסירות נפש, היא מכח הרגשת אהבת ה' האין־סופית אלינו — זו מעלת הבלי־גבול על הגבול, האהבה האין סופית של ה' שמעוררת ומגלה את האהבה המוגבלת שלנו (אך יש מעלה גם לכח הגבול על כח הבלי גבול — הצמצום, שמעלים את אור אין סוף ומגלה את כח הגבול, הוא בעצם כניסת המאור למקום האור[כ], כאשר עצם המאור הוא סוד השותף השלישי שמעל ליחוד החתן והכלה, קוב"ה ושכינתיה, כפי שיתבאר[כא]).

יסוד ההתכללות הזו מסביר יפה גם את העובדה שלפי פירושו לעתים החתן 'מדברר' את הכלה, לפי מעשיה, ולפעמים הוא מבליע את דבריו בתוך דבריה[כב]. ועוד, חלק משבחי החתן בעצם מתבארים כמעשים של הכלה שכנגדם יש מעלות בחתן[כג]. בשל ההתכללות הכלה יכולה לדבר מפי החתן והחתן יכול לדבר מפי הכלה, ושבחי החתן והכלה מתחלפים. גם כמה 'רביעיות' שמוזכרות בדברי האור החיים — ארבע המצוות של הכלה ושבחי החתן שכנגדם[כד], ארבע מעלות הכלה[כה], ארבע תכונות היין כנגד הפרד"ס[כו] ועוד — יכולות להתבאר לפי ארבע המדרגות שיש בהתכללות הזו, כדלקמן.

העורך השוזר את השירים

בעל אור החיים הקדוש מציין ש"שיר השירים", השיר השזור משני שירי האהבה, של המלך ושל המלכה, נכתב דווקא על זמן הריחוק בין המלך והמלכה — זמן הגלות. הוא ממשיל זאת "למלך שגרש המלכה, וחשבו השכנים לומר

טו ספר יצירה פ"א מ"ד.
טז ב"מ פד, א. וראה תניא פמ"ט.
יז ראה מגיד דבריו ליעקב סי' ד.
יח ע"פ בראשית רבה ח, ז; רות רבה ב, ג.
יט ישעיה ס, כא.

כ ראה מאמרי אדה"ז ענינים ח"א מאמר ד"ה "אורות המתחלפים" עמ' עג, וכמבואר בפלח הרמון בכ"מ. וראה **סוד ה' ליראיו** עמ' עב הערה כא.
כא בהמשך המבוא ולקמן א, א.
כב ראה לקמן א, ז.
כג לקמן א, ב־ג; ב, ג.
כד ראה לקמן א, ב־ג.
כה ראה לקמן ח, יז – ב, א.
כו ראה לקמן ב, ד.

כי לא ישוב עוד לדעתה וריחקה מלבו, ועמד בן אחד שילדה המלכה למלך קודם גרושין, והלך אצל האב והבין ממנו שעדין לבו עם המלכה, והלך אצל האם והבין שלבה שלם עם המלך. עמד וחבר שיר אחד ממה שבלב המלך על המלכה וממה שבלב המלכה על המלך, כאשר ידע ממה שלבם זה על זה וזה על זה"[כז].

דווקא בזמן הריחוק, כשאין מפגש פנים אל פנים, מתקיים המפגש בתוך כל אחד מבני הזוג ובתוכו מתחולל דו־שיח בין שתי הבחינות שבתוכו — המלך והמלכה שבמלך והמלך והמלכה שבמלכה. בן המלך והמלכה, שיודע מה בלב הוריו, מרגיש בתוך עצמו את הרגשות המפעמים בשני הוריו ומסוגל לקרב את השירים שלהם ולשדך אותם מחדש, בע"ה.

דווקא בזמן הריחוק, כשאין מפגש פנים אל פנים, מתקיים המפגש בתוך כל אחד מבני הזוג ובתוכו מתחולל דו־שיח בין שתי הבחינות שבתוכו – המלך והמלכה שבמלך והמלך והמלכה שבמלכה

מבחינת סגנון, המשמעות היא ששיר השירים — כמו התורה (בעיקר בארבעת החומשים הראשונים שלה) — נכתב על ידי "שלישי המדבר"[כח], עורך שעומד בין שני בני הזוג ומאחד את השירים שלהם לשיר אחד, שהוא־הוא השותף השלישי (שיכונה עוד לקמן "שלישי הנמנע"), המכוון ומנתב כאן את שירי האהבה. מבחינה סגנונית, לעורך יש גם את החופש הדרוש כדי לבטא את ההתכללות הזו על גווניה השונים, להחליף בין התפקידים שלהם וכיו"ב, כנ"ל.

כאשר הבן מאזין לרחשי הלב של שני הוריו הוא מקרב אותם, וכשהוא עולה להיות עורך שירי האהבה שלהם הוא מגלה את ההתכללות שלהם ומחבר אותם לגמרי (ועד שהוא עורך לאביו ואמו חופה וקידושין, נוטל חלק פעיל במצוה הרמה של מחזיר גרושתו[כט]). הבן נמצא מתחת להוריו, מאזין להם ומקרב אותם, אך כעורך הוא חושף את השותף השלישי שמעליהם (ורמז: **הבן העורך** עולה **משיח**!). במונחים הפנימיים, "השלישי המדבר" הוא הכתר המייחד את החכמה והבינה (באמירתו "וידבר הוי' אל משה לאמר" — יחוד "הוי' בחכמה"[ל] עם "משה זכה לבינה"[לא]), היינו השותף השלישי המייחד את האבא והאמא, בעוד הבן הוא הדעת, שנקראת גם "ברא בוכרא"[לב] (ופעולתו היא ה"**לאמר**", המשכת **אור־מים־רקיע**, וד"ל)[לג].

רעים האהובים

לאור זאת, את ההתכללות שבין האהבות אפשר להעלות עוד קומה, גם ביחס בין אהבת בני הזוג עצמם והיחס של הקב"ה, השותף השלישי, לקשר הזה ולהופעתו בתוכו:

בשבע הברכות אומרים על החתן והכלה "שמח תשמח רעים האהובים" — זו פניה לשותף השלישי לשמח את החתן והכלה, ל"שכינה ביניהם" להופיע בין בני הזוג ולמלא את הבית שמחה. ב"רעים האהובים" שני פירושים: פירוש אחד הוא ששניהם אהובים ליוצרם[לד], לו אומרים "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן בקדם", ופירוש שני ש"אלו החתן והכלה שהם רעים אהובים זה על זה"[לה].

"אלו ואלו דברי אלהים חיים"[לו] ושני

כז לקמן א, א.
כח הקדמת הרמב"ן לפירושו על התורה.
כט כדעת התשב"ץ ח"ג סימן ט.

ל משלי ג, יט.
לא ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).
לב זהר ח"ג רצא, א; שער הפסוקים בראשית סימן ד.
לג **עורך־חתן־כלה־בן** משלימים ל־861, **אם** במשולש (**בית המקדש** וכו'). **עורך־מלך־מלכה־בן** עולים 533, **אם** פעמים אחד.
לד השווה תניא אגה"ק כד.
לה אבודרהם.
לו עירובין יג, ב.

מצד הכלה
"דרך ארץ קדמה לתורה", ורק שלום־בית אמתי מוצא חן בעיני הקב"ה ויכול לרומם את הבית בעבודת ה' משותפת, ואילו מצד החתן רק חיזוק הקשר לקב"ה יכול לתת כח להתנהג בבית כראוי, להתמסר לבנין הקשר באורך רוח ובעין טובה, ולבנות שלום־בית אמתי

הפירושים תלויים זה בזה. אצל הכלה הפירוש "אהובים ליוצרם" מסובב מהפירוש של "אהובים זה על זה", בסוד "לית שכינתא שריא אלא באתר שלים"[לז] — ה"שכינה ביניהם", שמבטאת את ה"אהובים ליוצרם", שורה רק במקום של שלמות האהבה בין החתן והכלה. אצל החתן הפירוש "אהובים זה על זה" מסובב מהפירוש "אהובים ליוצרם" — הכל פתאום מתחיל מאהבת ה' אלינו, גם עוד לפני שאנו "אהובים זה על זה", וככל שמתגלה אהבתו יתברך אלינו (ש"בין כך ובין כך קרויים בנים [אהובים]"[לח) מתגברת גם האהבה ביננו (וממילא התיקון לשנאת חנם, סבת החורבן[לט], הוא ההכרה עד כמה ה' אוהב כל יהודי). ובסגנון פשוט יותר, מצד הכלה "דרך ארץ קדמה לתורה"[מ], ורק שלום־בית אמתי מוצא חן בעיני הקב"ה ויכול לרומם את הבית בעבודת ה' משותפת, ואילו מצד החתן רק חיזוק הקשר לקב"ה יכול לתת כח להתנהג בבית כראוי, להתמסר לבנין הקשר באורך רוח ובעין טובה, ולבנות שלום־בית אמתי.

כשמדברים על הקב"ה וכנסת ישראל — קוב"ה ושכינתיה, זעיר־אנפין ונוקביה, בפרצופים העליונים — ה"שכינה ביניהם" היינו עתיקא, גילוי מדרגה עליונה משניהם בתוך היחוד (שלשת השותפים מופיעים בשלש סעודות שבת — "סעודתא דחקל תפוחין קדישין", "סעודתא דזעיר אנפין" ו"סעודתא דעתיקא קדישא"[מא]). וגם כאן, מצד המלכות־הנוקבא הכל תלוי בעבודת המטה, וכשיהיה יחוד ואהבה — עם כל ההמתקה שיש בה — יתאפשר הגילוי של המדרגה העליונה משניהם, עתיקא קדישא (ובעצם, אז יתגלה ש"ז"א בעתיקא אחידא ותליא"[מב] ועד ש"כולא חד"[מג], ועתיקא קדישא מתגלה בתוך זעיר אנפין, השותף השלישי מתגלה בתוך החתן). ולעומת זאת, מצד הז"א התחושה היא שרק גילוי המבט העליון של עתיקא, שכולו טוב ("לית שמאלא בהאי עתיקא, כולא ימינא"[מד]), הוא שמאפשר להתגבר על הדינים ועל כל קטנות המוחין ולהביא ליחוד ז"א ונוקביה.

בשני האופנים יש יסוד של התכללות: גילוי אהבת ה' לחתן ולכלה בשל האהבה ביניהם, כתפיסת הכלה, אומר שבעומק האהבה ביניהם מורגשת בתוכו ו'עושה לו חשק' ליטול גם הוא חלק באהבה הזו — להכנס בשותפות של "רעים האהובים" ולהיות חלק מאותו קשר של אהבה[מה]. התעוררות אהבת החתן והכלה מתוך אהבת ה' אליהם, כתפיסת החתן, היינו שהרגשת אהבת ה' לכל אחד מהם מורגשת מתוכו, ומעוררת גם בקרבו את אהבת ה' לזולתו, ודוק היטב.

לז זהר ח"א רטז, ב. ובכ"מ.
לח קידושין לו, א.
לט יומא ט, ב.
מ ויקרא רבה ט, ג.

מא נוסח "אתקינו סעודתא" (ע"פ זהר ח"ב פח, א־ב).
מב זהר ח"ג רצב, א; ע"ח שי"ג פ"ב.
מג ע"פ זהר ח"ג קמא, א (אד"ר).
מד זהר ח"ג קכט, א.
מה וראה עירין קדישין לפרשת קדשים.

שיעור

עליה בסולם האהבה של שיר השירים

"ארץ אוכלת יושביה" בחיי הנישואין

קיצור מהלך השיעור

המעבר **מרווקות לנישואין** שקול לעליה **מחוץ לארץ לארץ ישראל** (וליתר דיוק, הכניסה מ"תהו ילל ישמון" של ההליכה במדבר לחיים של ישוב ארץ ישראל, "לא תהו בראה לשבת יצרה"). כמו ש**לפני הכניסה לארץ הפחידו המרגלים** את עם ישראל שהארץ היא "ארץ אוכלת יושביה", כך עלולים לצוץ **פחדים פנימיים המקשים על השידוך** והנישואין. צריך להתבונן שבאמת **"ארץ אוכלת יושביה" היא מעלה גדולה** של הארץ ושל חיי הנישואין. ברשימה שלפנינו עליה ב**ארבעה פירושים חיוביים של רבי נחמן** ל"ארץ אוכלת יושביה", שמתבארים כולם כחלק מ**עליה בסולם האהבה** – הסולם של "שיר השירים".

"ארץ אוכלת יושביה" למעליותא

"**שיר השירים**" עולה "**ארץ אוכלת יושביה**". והנה, ראשי וסופי תבות "**שיר השירים**"־"**ארץ אכלת יושביה**" עולים "**ארץ זבת חלב ודבש**"!

מדברי רבי נחמן עולים[א] ארבעה פירושים חיוביים ל"ארץ אוכלת יושביה" בעבודת השי"ת, ויש לכוונם כנגד ארבע דרגות העליה בסולם האהבה של שיר השירים:

א. הפשטה מרווקות לנישואין

הארץ מפשיטה (אוכלת[ב]) את הנכנס אליה מצורתו הראשונה, צורת חוץ־לארץ (הישות) שלו, ומלבישה אותו צורה חדשה, צורת ארץ ישראל, ציור־רצון עצמי של "מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה" (התקוה להקבה, כלומר להתבטל, באדמת קדש, אדמת ארץ ישראל),

אור לי"א חשון תשפ"ז – רשימת הרב.

א ארבעת הפירושים מובאים במאמרו של הרב בעז צחור שליט"א "ארץ אוכלת יושביה" (תשורת צחור־גרון תשפ"ז) – עיי"ש בארוכה.

ב אוכלת לשון מאכלת, סכין השחיטה, המפשיטה את בעל החיים מבחינת חי ומאפשרת לו לעלות למעלת מדבר. ראה לקו"מ לז.

ומכך באה ההכרה של "טובה הארץ מאד מאד"[ג].

העליה לארץ ישראל היא העליה מטבע ראשון לטבע שני. כידוע, **טבע שני** בגימטריא **אמת**, רמז ממנו מובן שהטבע הראשון של האדם הוא בעצם 'פרצוף' — היינו תדמית אישית, דימוי־עצמי[ד] — שקרי. העליה הזו מטבע ראשון לטבע שני היא העליה של האדם מההזדהות שלו, הרגשת ה'אני' שלו, כנפשו הבהמית, ה'נפש ראשונה' שלו[ה], להזדהות חדשה עם הנפש האלקית שה' נופח בו ("נשמה שנתת בי טהורה היא"), ה"נפש השנית בישראל" שהיא "חלק אלוה ממעל ממש"[ו].

העליה מטבע ראשון לטבע שני היא העליה של האדם מההזדהות שלו, הרגשת ה'אני' שלו, כנפשו הבהמית, ה'נפש ראשונה' שלו, להזדהות חדשה עם הנפש האלקית שה' נופח בו

ובשיר השירים, היינו העליה מהיות האדם רווק, לשון ריקנות (שעל כן "לא טוב היות האדם לבדו") — המרוכז רק בעצמו (מצב של ריקנות רוחנית, עליו נאמר "'אם ריק הוא' 'מכם' הוא", הריקנות נובעת מהשקיעה ב"מכם", הרגשת הרווק שהכל הוא "מכם") — להיותו מאורס־מקודש ונשוי, היוצא מעצמו להיות מסוד ונתון לבן/בת זוגו.

ב. בקורת בונה

ארץ ישראל מוכיחה את האדם היושב בה — "תוכחת מגולה מאהבה מסותרת" (על ידי ה"יסורין של אהבה" שהיא מייסרת את היושבים בה, "מדה כנגד מדה", מדת הרחמים נגד מדת הדין, וד"ל) — וכך 'אוכלת' אותו, מלמדת אותו, להיטיב את דרכיו ולהיות ראוי לברכותיה[ז].

ובחיי הנישואין, על כל אחד מבני הזוג לאכול (תחלת האכילה היא לעיסה טובה לחלקים קטנים ביותר, כלומר לפרק את האוכל ואח"כ לבלוע ולעכל אותו) את בן/בת זוגו (בסוד "את הלחם אשר הוא אוכל") על ידי בקורת בונה — **תוכחה** היינו **תוך־אהבה**, כידוע[ח] — "בבקר בבקר", "חדשים לבקרים רבה אמונתך" (האמון ההדדי שבין בני הזוג), בבקורת לבקורתו, היינו בדרך של "הוכח תוכיח את עמיתך", כפירוש הבעל שם טוב[ט] (על דרך מאמר ריש לקיש — "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים") — קודם "הוכח" את עצמך ואחר כך "תוכיח את עמיתך" ("עם שאתך", היינו בן/בת הזוג שלך).

ג. גדילת האהבה

"אוירא [וגם ארעא] דארץ ישראל מחכים" (בהיות שבארץ ישראל מאירים מוחין דאבא, חכמה־בטול, מה שאין כן בחוץ לארץ, שם מאירים רק מוחין דאמא, מקור הרגשת היש, "'במחשכים הושיבני גו'' זה תלמוד בבלי") — "ארץ מגדלת חכמים" ("אין תורה כתורת ארץ ישראל") בסוד "יהיב חכמה לחכימין" — למי שהוא כבר חכם קטן, בחכמה תתאה (חכמת הבריאה יש מאין), נותנים מנה גדושה

ג ראה בוצינא דנהורא ערך 'ארץ ישראל'.

ד ראה באריכות בשיעור "פרצוף־זנב" מתוך שמחת בית השואבה (בחלק שנדפס בגליון בראשית) תשפ"ז.

ה ראה זהר ח"א קעט, ב (שהיצה"ר "אקדים טענתיה") ובמפרשים לתניא פ"ב ("ונפש השנית בישראל").

ו תניא פ"ב.

ז לקו"מ קפז:

וּלְךָ ה' הַחֶסֶד כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ (תְּהִלִּים ס"ב), הַיְנוּ שֶׁהוּא חֶסֶד גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם לְאָדָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה הוּא מֵבִין לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְלֵידַע הַחֵטְא שֶׁפָּגַם בּוֹ וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אַךְ דַּע, שֶׁעִקַּר מַה שֶּׁמְּשַׁלֵּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִדָּה כְּמִדָּה, הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמָה שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כ): "יְנַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ", 'אֶרֶץ' הַיְנוּ בְּחִינוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִיא מִתְקוֹמָמָה לוֹ וְשָׁם נִתְגַּלֶּה עֲוֹנוֹ, כִּי שָׁם מְדַקְדְּקִין לְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְזֶה שֶׁכָּתוּב עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (בְּמִדְבַּר י"ג): "אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ", רָאשֵׁי תֵּבוֹת אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּנַ"ל, וְעַל כֵּן הַיּוֹשְׁבִים שָׁם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם עַל הָרֹב יִסּוּרִין, מֻחָמֶת שָׁמְּמַהֲרִין שָׁם לְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ.

ח שכינה ביניהם פ"ב הערה יב; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

ט בעש"ט עה"ת פרשת קדשים אות טו.

י תניא פל"ב (עפ"י שבועות ל, א).

של חכמה עילאה (השגת עצם האלקות, החל מהשגת תכלית הידיעה אשר לא נדע" כלל, שער הנון של הבינה, ה"איני יודע" של משה רבינו ש"זכה לבינה", המתאחד עם נתיב ה־**לב** של החכמה, "נתיב לא ידעו עיט"). היינו שהארץ אוכלת־מגדלת את יושביה[יא].

ובשיר השירים, "קדש קדשים", היינו שאהבת החתן לכלה ("כבוד חתן") ואהבת הכלה לחתן ("כבוד כלה") הולכות וגדלות בספירלה מתמדת של "אז תשמח בתולה במחול", כפירוש הבעל שם טוב[יב]. והוא סוד ה'תחרות של אהבה' בין החתן והכלה, מי אוהב את השני יותר, כמו שמתאר בעל אור החיים הקדוש בפירושו לשיר השירים[יג].

השיר הוא ביטוי האהבה. "שיר השירים" — גדילת (גם במובן של שזירת) שני השירים של החתן לכלה ושל הכלה לחתן להיות כלולים יחד בשיר העליון של "השותף השלישי" השורה (לשון שיר) עליהם וביניהם[יד].

אהבת החתן לכלה ואהבת הכלה לחתן הולכות וגדלות בספירלה מתמדת של "אז תשמח בתולה במחול"

ד. התכללות שלמה

"ארץ אוכלת יושביה" כפשוטו ממש, להיות הנאכל ("יושביה") מתאחד לגמרי עם האוכל, להיות חלק בלתי נפרד ממנו[טו].

בשיר השירים, היינו מה שהנשמה (הכלה) "עולה עמו" ממש, עד שנשאבת לתוך האור־אין־סוף (החתן), סוד "לאשתאבא בגופא דמלכא".

ולמטה יותר, הנפש הבהמית עולה ונשאבת לתוך הנפש האלקית, להיות "הרע [לשון מלרע, מלמטה, כידוע מהרב המגיד נ"ע[טז]] כסא [גם לשון כסא דחמרא טבא, 'אין שמחה אלא ביין', 'יין המשמח', שהוא עצמו כסא, כפשוטו, לדרגה הגבוהה יותר של 'יין המשכר', 'שתו ושכרו דודים' שמעל ל'אכלו רעים', כמבואר באור החיים שם[יז]) **לטוב** [אותיות **בטול**]", ובעצם להיות "אשת חיל עטרת בעלה" — "איזוהי אשה כשרה העושה [היינו מתקנת ומעצבת[יח]] את רצון בעלה".

"אכלת" לשון התכללות (וכן כלה לשון התכללות) — "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" ממש, הן לפירוש האבן עזרא (ביחוד עצמו) והן לפירוש רש"י (בולד הנוצר מהיחוד), וד"ל.

יא ראה לקו"מ מז.

יב ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אותיות נג־נד.

יג וראה באריכות במבוא לרעים האהובים (נדפס גם בגליון הזה).

יד וראה ראשון לציון (לבעל אוה"ח הקדוש) לשה"ש א, א וביאורו ברעים האהובים.

טו לקו"מ קכט:

אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ (בְּמִדְבָּר י"ג). כְּשֶׁמְּקָרֵב לְהַצַּדִּיק, אַף שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כְּלָל, הוּא נַם כֵּן טוֹב מְאֹד. וְהָאֱמוּנָה לְבַדָּהּ שֶׁמַּאֲמִין בְּהַצַּדִּיק, מוֹעִיל לָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי מֶבַע הָאֲכִילָה שֶׁהַמָּזוֹן נִתְהַפֵּךְ לְנִזּוֹן, כְּנוֹן כְּשֶׁהַחַי אוֹכֶלֶת צוֹמַחַ כְּנוֹן עֲשָׂבִים, נִתְהַפְּכִין הָעֲשָׂבִים לְחַי, כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ. וְכֵן מֵחַי לִמְדַבֵּר, כְּשֶׁהַמְדַבֵּר אוֹכֵל הַחַי, נִתְהַפֵּךְ הַחַי לְמְדַבֵּר. וּלְכָל מָקוֹם שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם הַמָּזוֹן שֶׁנִּתְחַלֵּק לְהָאֵיבָרִים, נִתְהַפֵּךְ לְמַהוּת הָאֵיבָר מַמָּשׁ שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם. כְּנוֹן הַחֵלֶק מַהַמָּזוֹן הַנִּכְנָס לְהַמּחַ נִתְהַפֵּךְ לְמחַ, וְהַנִּכְנָס לַלֵּב נִתְהַפֵּךְ לְלֵב, וְכֵן לִשְׁאָר הָאֵיבָרִים. וְזֶהוּ: אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ כִּי אֶרֶץ הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל"ז): "שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה". וְזֶהוּ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ, כִּי כְּשֶׁנִּכְנָס לָאָרֶץ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, נֶאֱכָל אֲצִלָּהּ, הַיְנוּ שֶׁנִּתְהַפֵּךְ לְמַהוּתָהּ. הַיְנוּ כְּשֶׁדָּבוּק לְהַצַּדִּיק וּמַאֲמִין בּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶרֶץ, נֶאֱכָל לְהַצַּדִּיק וְנִתְהַפֵּךְ לְמַהוּת הַצַּדִּיק מַמָּשׁ.

וְכֵן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָהּ, יֵשׁ לָהּ נַם כֵּן הַכֹּחַ הַזֶּה. וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבוֹת קיא): 'כָּל הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁרוּי בְּלֹא עָוֹן' שֶׁנֶּאֱמַר: "הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ נְשׂוּא עָוֹן", כִּי הִיא 'אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ', שֶׁהַיּוֹשֵׁב שָׁם נֶאֱכָל אֲצִלָּהּ, וְנִתְהַפֵּךְ לְמַהוּתָהּ הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ 'הַמַּלְקֶה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שָׁם.

וראה גם שם קלה.

טז אור תורה בראשית אות ז; פרשת ראה אות קסט.

יז ראשון לציון לשה"ש ב, ד (ונתבאר באריכות ברעים האהובים).

יח ראה לקו"ש ח"ד פרשת בלק סעיף ד (משיחת י"ג תמוז תשכ"ב סעיף מ); שיחת פורים תשמ"ג סעיף כה.

הסיפור החסידי

רבי משה מידנר | על זה לא חשבתי...

רבי משה מידנר, בן הרב יעקב לייב ונכד ה'יסוד העבודה' מסלונים, נולד בשנת תר"כ והיה תלמידו המובהק של זקנו הקדוש. נודע כאיש אמת מובהק, למדן ועניו גדול. עם ייסוד ישיבת "תורת חסד" בברנוביץ' מונה למנהלה הרוחני, ושימש בתפקיד עד הסתלקותו בכ"ג חשוון תר"צ. מנוחתו כבוד בברנוביץ'.

בעיירה סקידל התגורר ר' שמואל חיריג, מחשובי החסידים ועתיר נכסים, שהתפרנס ממפעל גדול לעיבוד עורות. ר' שמואל היה בעל צדקה ומכנים אורחים, וכשרבי משה הגיע מדי שנה לסקידל לאסוף את כספי ה'מעמדות' עבור הרבי, נהג להתארח בביתו. ר' שמואל העמיד לרשותו חדר מיוחד לעבודת ה' במנוחה, ואת גביית הכספים עשה בשמחה במקומו.

שנה אחת, כשהגיע רבי משה לסקידל, פגש את ר' שמואל ברחוב כשהוא נבוך ומבולבל. ר' שמואל תפס את ידו, הוליכו לביתו, הכניסו לחדר המיוחד, ומרוב פיזור נפש יצא ונעל אחריו את הדלת. רק כעבור כמה דקות, ברחוב, נבהל: "מה עשיתי? הלא כלאתי את ר' משה!". מיד רץ חזרה, שחרר את הצדיק מן ה'מעצר' וביקש ממנו מחילה.

רבי משה הרגיע את מארחו: "הכל מחול לך. אך מה אירע? מדוע פניך רעים?". סיפר ר' שמואל במרירות שבשנה האחרונה סבל הפסדים קשים, נאלץ לסגור את מפעלו והתרושש עד שאינו יודע מהיכן יביא לחם לביתו. אשתו ילדה זה יומיים, ומשום שנאלץ לפטר את עוזריו מחוסר אמצעים, כל משק הבית מוטל עליו. "הנה בטרקלין העמדתי גינית להרתיח חיתולים ולכבס, בלי שאני מכיר את ה'מקצוע'. כשראיתיכם לפתע ברחוב נבוכו עשתונותיי: כיצד אקבל את פניכם בלי עזרה, וגם כסף ל'מעמדות' אין לי. מרוב בהלה לא ידעתי מה אני עושה, ונעלתי אתכם...".

"הירגע, יקירי", אמר רבי משה, וסיפר לו כך:

יהודי, בן יחיד לאמו, התפרנס בהרחבה מניהול בית יין בכפרו. יום אחד קם לו מתחרה, שמשך אליו לאט לאט את כל הלקוחות, ופרנסתו נשברה ללא תקנה. אמו ניסתה בכל דרך לעזור: הציעה את עצמה לשרת בבתי עשירים, ואף התבזתה למכור תפוחים בשוק, אך איש לא קנה, והתפוחים נרקבו ונזרקו לאשפה. נראה שכל הדרכים נחסמו.

בליל חורף אחד הגיע לביתו בבהלה משרת מארמון הפריץ המקומי. בארמון נערך נשף הוללות גדול, והקרואים שתו עד הטיפה האחרונה שבמרתפי הפריץ, ולכן שלח הפריץ השיכור לקנות יין מהמוזג היהודי. "כבר מזמן הדלתי מכך, אין לי יין", התנצל היהודי, והמשרת חזר בידיים ריקות. אך עד מהרה שב בפקודת אדוניו, שהזהיר כי אינו מוכן לקבל סירוב: "ראיתי בחצרך שורת חביות, ניסיתי לגלגלן והרגשתי שהן מלאות. אם לא תמזוג לי מיד, ארצח אותך, כך נצטוויתי!".

נערך ע"י יהודה הס.

החביות היו מלאות למעשה במי גשמים, אך היהודי, שלא נותרה לו ברירה, מילא למשרת בקבוקים גדולים מהמים, שספגו טעם יין מהשמרים שבחביות, ונשאר בביתו אחוז פחד מגילוי התרמית.

אך המשרת שב במהרה צוהל: הפריצים גמעו את ה"יין" בלהיטות ואמרו שמעולם לא טעמו יין משובח כזה. הפריץ המארח, שיכור כמותם, התגאה בפניהם ב"יהודי שלו" היודע לייצר יין כזה, ושלח לקנות את כל היין שברשותו, ולשלם עליו מחר ממיטב כספו. נפעם, מילא היהודי שוב בקבוקים מחביות המים.

למחרת חזר הפריץ לסלק את החוב, והודיע שהחליט לעזוב את היינן המתחרה, ומעתה יקנה רק אצלו. היהודי ידע שלא יוכל לשווק לו תמיד מי גשם, כי לא בכל יום מתרחש נס... במטבעות שקיבל מהפריץ קנה מהמתחרה כמות גדולה של יין משובח והעבירה לארמון. ה' נתן חינו בעיני הפריץ שהוציא לו מוניטין בכל הסביבה, הלקוחות שבו לחנותו, ושמש ההצלחה זרחה לו לאורך ימים.

אמו המסורה, כשראתה איך התהפך הגלגל לטובה שלא כדרך הטבע, אמרה בפליאה: "ניסיתי לעזור לו בכל דרך, חשבתי על כל מיני עצות ותחבולות, אבל שמי גשמים יהפכו ליין — זה לא עלה בדעתי כלל...".

"ובכן", סיים רבי משה, "רואים שלא יפלא מה' דבר, ודווקא ממקום שאיש לא פילל תצמח הישועה". והורה לר' שמואל לצאת לשוק ולעשות את העסקה הראשונה שיציעו לו, גם אם ההיגיון האנושי שולל אותה, כי ה' יצליח דרכו.

ר' שמואל התעודד ויצא לשוק בידיים ריקות, סקרן לראות מאין יבוא עזרו. מיד פגש עמית למקצוע, גם הוא בעל מפעל לעיבוד עורות, שקרא לעברו בשמחה: "טוב שמצאתיך ברגע המתאים, הבה נעשה עסקה". הוא סיפר בגילוי לב שהסתבך: הזמין כמות גדולה של עורות, וכשהוטלו לשרייה בבורות הסיד התברר שרימוהו — במקום עורות סוסים סיפקו לו עורות חמורים, שאינם צולחים לעיבוד ולרוב מתפוררים ונפסדים. הנזק כפול, כי כעת גם אינו יכול לנצל את בורותיו לעורות מתאימים.

מכיוון שבורותיו של ר' שמואל שוממים ממילא, הציע לו לקנות את הסחורה במחיר אפסי ולהעבירה אליהם: "אינך צריך לשלם כעת, תשלם כשתרוויח, ובלבד שתרוקן את בורותיי".

גם בשפל מצבו לא היה ר' שמואל מתפתה לעסקה כזו, הרחוקה משכר וקרובה להפסד, אך בהשפעת דברי רבי משה הסכים. העורות הועברו למפעלו, ותהליך העיבוד הצליח מעל למשוער. ר' שמואל מכר אותם כתוצרת מעולה ברווח עצום, שהעמיד אותו על רגליו מחדש.

לשנה הבאה, כשרבי משה התארח שוב בביתו ושאל על פרנסתו, סיפר לו ר' שמואל את כל ההשתלשלות וביקש: "אנא, ספר לי שוב 'סיפור מעשה' כאשתקד." השיב רבי משה: "לא בכל יום מזדמן סיפור כזה...". (זכרונם לברכה)

רבי משה מלמד אותנו, כי לעיתים מעוניין הקב"ה להביא את הישועה דווקא באופן בלתי צפוי לחלוטין. על כך מדבר אחד הפסוקים החשובים במגילת אסתר: "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר".

בפשט הפסוק, מרדכי מציב זאת כאפשרות בלבד — אם לא תלכי לאחשורוש, ה' יציל את היהודים באופן אחר ללא שתזכי להיות שותפה בכך. אך אם מתבוננים בגימטריא מגלים רמז מופלא: "**רוח והצלה יעמד ליהודים ממקום אחר**", עולה **השגחה פרטית**! ובאמת, גם הישועה שבאה דרך אסתר התגלגלה באופן ניסי ומפתיע.

מעניין לשים לב, כי בפסוק מובאת גם ההצלה — הרומזת להצלה פיזית, וגם הרווח — הרומז לרווחה כלכלית. שניהם כאחד באים בהשגחה פרטית, ממקום אחר לחלוטין ממה שחשבנו...

אך אין זה רק שההשגחה הפרטית היא מה שבא מ"מקום אחר". המודעות לכך היא הדרך לזכות לישועת פלא כזו. כאשר האדם פתוח להשגחה הפרטית וזורם איתה, זהו הכלי ל"רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר", וגם לביאת משיח ש"פתאום יבוא אל היכלו".

(ז' אדר ס"ט — צרפת)

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מכתב תנחומים

לרבנית נורית תחי' בן זמרה, ראש אולפנת לבונה, על פטירת אביה ר' משה־יעקב פרוליך ע"ה

למרת נורית תחי' וכל בני המשפחה שיחיו,
הצטערתי לשמוע על פטירת אביך ז"ל. שיזכה ל'גן עדן של אור' ושיהיה מליץ טוב על כל בני המשפחה ועל כל עם ישראל.
"והחי יתן אל לבו", ללמוד ממנו את מדותיו הטובות, תוך כדי ההרגשה והידיעה שהוא מביט מלמעלה ושמח כאשר הולכים בדרכיו הישרות.
"משה מלגו ויעקב מלבר". משה־דעת יעקב־תפארת — הדעת היא נשמת התפארת. מדת התפארת היא מדת הרחמים, והיא מונעת על ידי הדעת, האמפטיה להרגיש ולהזדהות עם הזולת באמת, "ואהבת לרעך כמוך" — כמוך ממש (כפירוש אדמו"ר הזקן). המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ומכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצא אתכם כל הימים.

ברית מילה

יש לי חבר שגדל בעולם רחוק ורוצה להבין יותר על ברית המילה (נושא שהוא מתלבט בו באופן מעשי). מה כדאי לומר לו?

מענה:

עליך להסביר לו את הפירוש והמהות של ברית — אני אוהב אותך ויהי מה.
ברכה להצלחה רבה ומופלגה בהפצת המעינות חוצה (וגם פנימה, פנימה לשם חוצה וחוצה לשם פנימה — קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים, וכן קשוט אחרים שבזכות זה כולי האי ואולי תזכה לקשוט עצמך...).

מבריאת העולם ועד מתן תורה

למה לקח כל כך הרבה שנים מהבריאה עד מתן תורה, תכלית הבריאה? לצורך מה?

מענה:

הכל זה תהליך של תיקון חטא אדה"ר והדורות שאחריו ואזי ראשית התיקון כו' ע"י שבעת הדורות מאברהם עד משה, כמבואר בתחלת ד"ה "באתי לגני". לולי החטא היה אדה"ר מיד מקבל את כל התורה עד תורת משיח, והוא היה משיח... יותר לעומק, עצם הרגשת הזמן הוא מחטא אדה"ר, בגן עדן אין תחושה של זמן כלל, הכל מעל לזמן ומקום כפי שאנחנו חווים אותם.

ו

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

לְכַבְּאוֹת פְּיִיטִי!

שָׁלוֹם יְלָדִים!

אָנוּ קוֹרְאִים בְּפָרָשׁוֹת הַשָּׁבוּעַ — זוֹ שֶׁעָבְרָה, הַנּוֹכְחִית וְהַבָּאָה אַחֲרֶיהָ — עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁעָלָיו דִּוְרְשִׁים חָזַ"ל אֶת הַפָּסוּק "הָאָדָם הַגָּדוֹל בָּעֲנָקִים". לָמָּה גָּדוֹל? כִּי כָּל דָּבָר שֶׁעָלָיו הוּא הָלַךְ — זֶה הָיָה בְּגָדוֹל, בַּעֲנָק. שִׁתֵּי מִדּוֹת בּוֹלְטוֹת אָנוּ מְזַהִים מִתּוֹךְ פְּעִילוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְעַל שְׁתֵּיהֶן הוּא הוֹלֵךְ, כְּדַרְכּוֹ, בְּגָדוֹל — **אֱמוּנָה** וְ**אַהֲבָה**.

בַּשָּׁבוּעוֹת הָאַחֲרוֹנִים וַדַּאי שְׁמַעְתֶּם שׁוּב וָשׁוּב, מִכָּל כִּוּוֹן אֶפְשָׁרִי, דִּבּוּרִים עַל נוֹשֵׂא אֶחָד — הַבְּחִירוֹת שֶׁהִתְקַיְּמוּ הַשָּׁבוּעַ (שֶׁאַגַּב, תּוֹצָאוֹתֵיהֶן בִּשְׁעַת כְּתִיבַת הַמָּדוֹר עֲדַיִן לֹא פֻּרְסְמוּ, אֲבָל זֶה בִּכְלָל לֹא מְשַׁנֶּה...). כָּל אֶחָד מִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁמִיעַ אֶת דַּעְתּוֹ וּלְהַסְבִּירָהּ — לָמָּה חָשׁוּב לִבְחֹר אוֹ שֶׁמָּא לֹא, בְּמִי כְּדַאי לָנוּ לִבְחֹר וּלְמִי חוֹבָה עָלֵינוּ לְהִתְנַגֵּד. כֻּלָּם דָּנִים, מִתְפַּלְפְּלִים וּמִתְוַכְּחִים, וְהָעִקָּר — לְכָל אֶחָד יֵשׁ דֵּעָה. אָז אִם הַנּוֹשֵׂא כָּל כָּךְ 'בּוֹעֵר' לָאֲנָשִׁים, נִרְאֶה לִי שֶׁאֶפְשָׁר לְנַצֵּל אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּלְהֵעָזֵר בָּהּ בְּחִבּוּר שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁהוֹרִישׁ לָנוּ אָבִינוּ הָרִאשׁוֹן, אֱמוּנָה וְאַהֲבָה.

כֹּחַ אֱמוּנָה! תַּרְגִּישׁוּ!

יוֹדְעִים מָה אֲנִי אוֹהֵב בַּתְּקוּפָה הַזּוֹ? לֹא הַבְּחִירוֹת... אֲנִי מִתְכַּוֵּן לַחֲזָרָה לַלִּמּוּדִים אַחֲרֵי הַחַגִּים. אֲנִי יוֹדֵעַ, מֻדְגָּשׁ בְּתְקוּפַת לִמּוּדִים אֲרֻכָּה בְּיוֹתֵר הַמִּתְנַהֶלֶת דֵּי בְּרֶצֶף, עַד פֶּסַח אוֹ לְפָחוֹת עַד פּוּרִים, וּבְמֵיָחָד הַשָּׁנָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי חֳדָשֵׁי אֲדָר. גַּם אוֹתִי הִיא מְאַתְגֶּרֶת, אֲבָל בְּכָל זֹאת אֲנִי מְצַפֶּה לָהּ. לָמָּה? כִּי אָז גַּם מַתְחִילָה עוֹנַת הַקְּלָפִים — הָאַלְבּוֹם שֶׁלִּי הוֹלֵךְ וּמִתְמַלֵּא בְּמַדְבֵּקוֹת שֶׁאֲנִי מַשִּׂיג. תִּרְאוּ, לֹא תָּמִיד חָכָם לְהַדְבִּיק אוֹתָן מִיָּד. לִפְעָמִים עָדִיף לְהַשְׁאִיר אֶצְלְךָ מִלְּאֵי רְצִינִי שֶׁל קְלָפִים פְּשׁוּטִים שֶׁיְּאַפְשֵׁר לְךָ לְבַצֵּעַ 'הַחְלָפָה' עַל קְלָף נָדִיר יוֹתֵר. בְּדֶרֶךְ כְּלָל לִקְרַאת סוֹף הָעוֹנָה נִשְׁאָרִים מִתּוֹךְ 150 הַקְּלָפִים שֶׁל הָאַלְבּוֹם בְּעֶרֶךְ 10 שֶׁנֶּחְשָׁבִים נְדִירִים,

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

אֲבָל 'נָדִיר עוֹנָה' יֵשׁ רַק שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה קְלָפִים. אֲנִי מִתְכַּוֵּן שֶׁאִם תַּחְלִיט לְבַזְבֵּז אֶת הַכֶּסֶף שֶׁלְּךָ וְלִקְנוֹת בּוֹ כַּמּוּת רְצִינִית שֶׁל קְלָפִים, סָבִיר שֶׁרֻבָּם יֵצְאוּ מֵהַפְּשׁוּטִים. אוּלַי יִשְׁתַּחֵל לוֹ קְלָף אֶחָד 'נָדִיר'. אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ? כִּי בַּכְּתָה שֶׁלִּי לוֹמְדִים יְלָדִים מִכָּל קַצְוֵי הָעִיר, וְזֶה אוֹמֵר שֶׁהֵם קוֹנִים אֶת הַקְּלָפִים בַּחֲנוּיוֹת שׁוֹנוֹת, וְהַפְּלֵא וָפֶלֵא — 'נָדִיר עוֹנָה' חָסֵר בְּאַף מַפְתִּיעַ אֵצֶל כֻּלָּם...

בֹּקֶר אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ שֶׁעָבַר מַגִּיעַ חַיִּימְקֶה לַכִּתָּה כְּשֶׁאַרֶשֶׁת פָּנָיו מַמְתִּיקָה סוֹד. הוּא קוֹרֵא לִי הַצִּדָּה וְאוֹמֵר לִי: "תְּנַחֵשׁ אֵיזֶה קְלָף יָצָא לִי הַיּוֹם בַּחֲנוּת". "אוּלַי 86?", אֲנִי מְנַסֶּה. "לֹא... 86 הוּא 'נָדִיר' רָגִיל", הוּא עוֹנֶה לִי, "לֹא תַּאֲמִין, הִגְרַלְתִּי אֶת... 112!" "אֵין מַצָּב!", אֲנִי מֵגִיב אוֹטוֹמָטִית. אַף פַּעַם בְּכָלָל לֹא רָאִיתִי קְלָף כָּזֶה, עַד שֶׁהִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁשׁ שֶׁאוּלַי בְּכָלָל לֹא הִנְפִּיקוּ אוֹתוֹ. "לֹא מַאֲמִין לְךָ. תַּרְאֶה לִי!", הָיְתָה הַתְּגוּבָה הַבָּאָה שֶׁלִּי. "אֵין בְּעָיָה", מֵשִׁיב חַיִּימְקֶה, "בּוֹא אֲלַי אַחֲרֵי הַלִּמּוּדִים. הוּא בַּבַּיִת, נָעוּל בְּכַסֶּפֶת. נִרְאֶה לְךָ שֶׁאָבִיא אוֹתוֹ לְכָאן?"

עַכְשָׁו אֲנִי בִּבְעָיָה, כִּי חַיִּימְקֶה מַשְׁאִיר אוֹתִי בְּמֶתַח עַד סוֹף הַיּוֹם. לֹא שֶׁהוּא חָשׁוּד עָלַי בְּשֶׁקֶר, אֲבָל בְּכָל זֹאת, תּוֹפָעָה נְדִירָה כָּזוֹ אֲנִי מֻכְרָח לִרְאוֹת בְּעַצְמִי, בָּעֵינַיִם שֶׁלִּי. מִצַּד שֵׁנִי, כָּל הַסִּימָנִים מַרְאִים שֶׁהוּא רְצִינִי לְגַמְרֵי וְאֶפְשָׁר בְּהֶחְלֵט לְהַאֲמִין לוֹ.

רֹאשׁ כָּל פַּאֲאִ'נְ'ס

מָה אֲנִי לוֹמֵד מִתְּגוּבָה זוֹ? שֶׁאֱמוּנָה מִתְיַחֶסֶת לְדָבָר שֶׁאֵינִי רוֹאֶה בָּעֵינַיִם שֶׁלִּי. אִם הָיָה חַיִּימְקֶה מֵבִיא אֶת הַקְּלָף, לֹא הָיְתָה מִתְעוֹרֶרֶת אֶצְלִי כָּל שְׁאֵלָה — הִנֵּה, רוֹאִים! אֲבָל אֱמוּנָה נִצְרֶכֶת דַּוְקָא כְּשֶׁלֹּא רוֹאִים, וְזֶה הָיָה חִדּוּשׁוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. כְּנֶגֶד כֻּלָּם, מוּל כָּל הַמְּבֻגָּרִים, בְּשׁוֹנֶה מִדַּעַת כָּל הַחָכְמִים, הַגִּבּוֹרִים וְהָעֲשִׁירִים שֶׁבִּסְבִיבָתוֹ, הוּא קָם וּמַכְרִיז — יֵשׁ ה' בָּעוֹלָם! אַתֶּם לֹא רוֹאִים? זוֹ רַק רְאָיָה יוֹתֵר טוֹבָה, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ הוּא לְמַעְלָה מִכָּל מַה שֶׁאֲנִי וְאַתָּה יְכוֹלִים לִרְאוֹת, לְהָבִין אוֹ לְדַמְיֵן.

אֲבָל אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא מִסְתַּפֵּק בְּכָךְ. לֹא מַסְפִּיק לוֹ לְגַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים אֵי־שָׁם, רָחוֹק בַּשָּׁמַיִם. הוּא גַּם אֵינוֹ

מִסְתַּפֵּק בִּידִיעָה שֶׁה' הוּא זֶה שֶׁשּׁוֹלֵט וּמַחְלִיט עַל כָּל דָּבָר שֶׁזֶּה פֹּה. לֹא וָלֹא. ה' עַצְמוֹ **נִמְצָא** כָּאן בָּעוֹלָם! אֶפְשָׁר לִפְגֹּשׁ אוֹתוֹ וְלִהְיוֹת קָשׁוּר אֵלָיו! הוּא נִמְצָא בְּכָל מָקוֹם, בְּכָל זְמַן וּבְלִבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ. בְּשִׂמְחַת הַחֲסִידוּת: ה' אֵינוֹ רַק 'א־ל' **שֶׁל** הָעוֹלָם, כְּאִלּוּ מְדֻבָּר עַל שְׁנֵי דְּבָרִים נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, אֶלָּא הוּא "א־ל עוֹלָם"!

אֱמוּנָה אֲלוֹקִית אֲמִתִּית

כֹּחַ הָאֱמוּנָה הוּא כֹּחַ עָצוּם! הוּא מְעוֹרֵר בַּנֶּפֶשׁ אֶת הַכֹּחַ הָעֲצָמְתִי בְּיוֹתֵר — מְסִירוּת נֶפֶשׁ. מָה הַכַּוָּנָה? אִם עָלַי לְדַלֵּג מֵעַל מִכְשׁוֹל, אֲנִי מְחַשֵּׁב אֶת הַמֶּרְחָק, לוֹקֵחַ צַעַד אוֹ שְׁנַיִם לְאָחוֹר, וּבְתְנוּפָה רָץ, קוֹפֵץ וְעוֹבֵר אוֹתוֹ. אֲבָל לִפְעָמִים הַמִּכְשׁוֹל אָרֹךְ וַאֲנִי מְסֻפָּק אִם אַצְלִיחַ לַעֲשׂוֹת זֹאת. בְּמַצָּב רָגִיל אֲנִי מְוַתֵּר. אֲנִי מַנִּיחַ שֶׁהַמִּבְצָע לְמַעְלָה מִכֹּחוֹתַי, אֲבָל כַּאֲשֶׁר אֲנִי מַאֲמִין, מִתְגַּלִּים בִּי כֹּחוֹת שֶׁאֵינִי מַכִּיר וַאֲנִי מְסֻגָּל לְהָעֵז וּלְדַלֵּג גַּם בְּמִקְרִים כָּאֵלּוּ.

אַף אָדָם לֹא הִבְטִיחַ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיַּצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ הַחֲדָשָׁה. הוּא צָעַד בָּהּ אַךְ וְרַק בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה שֶׁבּוֹ, וּמִמֵּילָא עָשָׂה זֹאת בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ.

אֲבָל עוֹד מִדָּה נִפְלָאָה הִתְגַּלְּתָה אֵצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ — אַהֲבָה. אֱמוּנָה קְשׁוּרָה לְעוֹד מִלָּה דּוֹמָה — אֱמוּן. כַּאֲשֶׁר אֲנִי מַאֲמִין לְמִישֶׁהוּ שֶׁרוֹכֵשׁ אֶת אֱמוּנִי, אֲנִי מַרְגִּישׁ כְּלַפָּיו קִרְבָה גְּדוֹלָה וּמַתְחִיל לֶאֱהֹב אוֹתוֹ, וְכָאן אָנוּ חוֹוְרִים לַבְּחִירוֹת וְלַתּוֹפָעוֹת הַנִּלְווֹת אֲלֵיהֶן. כַּאֲשֶׁר לְכָל אֶחָד יֵשׁ דֵּעָה נֶחֱרֶצֶת שֶׁעָלֶיהָ הוּא נִלְחָם וּמֵגֵן בְּכָל כֹּחוֹ, הוּא מַתְחִיל לְהִתְפַּצֵּל וּלְהִתְפַּלֵּג מֵאֵלּוּ שֶׁשּׁוֹנִים מִמֶּנּוּ וּלְהִתְרַחֵק מֵהֶם. "הֲרֵי יֵשׁ לוֹ מִפְלָגָה מִשֶּׁלּוֹ! אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל בְּכָלָל לְהִשְׁתַּיֵּךְ לַמִּפְלָגָה הַהִיא?!" בָּרֶגַע שֶׁמִּתְרַחֲקִים מַתְחִילָה הָאַהֲבָה לְהֵחָלֵשׁ...

מָה עוֹשָׂה לָנוּ הָאֱמוּנָה? מַזְכִּירָה לָנוּ שֶׁלֹּא הַכֹּל אֲנַחְנוּ רוֹאִים. אַתָּה רוֹאֶה כָּרֶגַע יְהוּדִי 'אַחֵר', 'מֵהַמִּפְלָגָה הַהִיא', וְלָכֵן לְדַעְתְּךָ הוּא בֶּטַח טוֹעֶה, אֲבָל אַל תִּשְׁכַּח! אוֹתוֹ יְהוּדִי הוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, בְּנוֹ יְחִידוֹ וְאָהוּב לִבּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים! מָה, אַתָּה לֹא רוֹאֶה? עֲדַיִן, תַּאֲמִין! בָּרֶגַע שֶׁתַּאֲמִין בֶּאֱמֶת — תַּתְחִיל לִרְאוֹת גַּם דְּבָרִים אֲחֵרִים, וְאָז גַּם הָאַהֲבָה שֶׁנִּחְלְשָׁה תַּתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר כְּלַפָּיו!

שֶׁנִּזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּכָל יְהוּדִי וְלֶאֱהֹב אוֹתוֹ! שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

רָדִי רְמַזִי

?ָכִ

[פִּתְרוֹן הַחִידָה מֵהַשָּׁבוּעַ שֶׁעָבַר: מִדַּת הַהִשְׁתַּוּוּת רְמוּזָה בַּמִּלִּים "**הֵן** (=כֵּן) **לִי** (=עֲבוּרִי הוּא) **לֹא**"]

סדנת האמונה

הטובה ביותר היא חיי הנישואין: ברית הנישואין היא ההמחשה הטובה ביותר לכריתת הברית שלנו עם ה'. הרגישות לדקויות האהבה, היכולת להכיל את בן־הזוג ואף להרגיש־לשמוע אותו מתוכי והתקשורת לגווניה השונים מכשירות את האדם למערכת יחסים נכונה עם בוראו. נשיאת ההפכים הנדרשת מהחתן במפגש עם המנטליות השונה כל־כך של הכלה היא ההכשרה הטובה ביותר לאמונה בה' הבלתי־מובן ונושא־ההפכים.

הרב גינזבורג עוסק בקדושת הזוגיות עשרות שנים, תוך הדגשה ששלום־בית אמתי הוא מדד עיקרי לעבודת ה'. באין־ספור ספרים, מאמרים ושיעורים, הוא מנחה כיצד לקחת את כל העומק העצום של פנימיות התורה ולהביא אותו לידי ביטוי עמוק ורגיש בחיי הנישואין.

הגליון השבוע ממחיש זאת, כאשר כל השיעורים שבו נוגעים בכך מזויות שונות: השיעור הפותח לומד מזוגיות אברהם ושרה כיצד כל איש צריך להעצים את אשתו בנישואין וכיצד האשה מלמדת את האיש אמונה. השיעור השני הוא שיעור לנשים על פקידה־זכירה בשנת תשפ"ז. שני השיעורים הבאים עוסקים בשיר השירים, מלמדים על ההתכללות בין החתן והכלה ועל עליה בסולם האהבה והקשר ביניהם.